

**Gemeente
Haarlem**

Beleidsplan Schoon 2019-2023

**Op weg naar een schoner
Haarlem**

30 oktober 2019

Gemeente Haarlem

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel beleidsplan	4
1.3	Beleidsproces	5
1.4	Leeswijzer	6
2.	Huidige situatie	7
3.	Visie	9
3.1	Reikwijdte van het beleidsplan	9
3.2	Thema's	10
3.3	Overige aspecten	13
4.	Van schoonmaken naar schoon houden	15
4.1	Inleiding	15
4.2	Beheervriendelijke buitenruimte	15
4.3	Voorkomen van afval	16
4.4	Voorkomen van bijplaatsingen	17
4.5	Afvalbakkenplan	18
4.6	Voorkomen van onkruid op verharding	22
4.7	Voorkomen van graffiti en wildplak	23
4.8	Verordeningen	24
4.9	Gedragbeïnvloeding	25
5.	Anders (samen)werken	26
5.1	Inleiding	26
5.2	Meldingen	26
5.3	Adoptanten	27
5.4	Ambassadeurs	28
5.5	Schoonmaakacties	29

5.6	School- en verenigingsactiviteiten	29
5.7	Winkeliers en horeca	30
6.	Anders meten	31
6.1	Het huidige meten	31
6.2	Schouwen	32
6.3	Schoonbeleving	32
6.4	Sturen op de combinatie van meetmethoden	33
7.	Zichtbaarheid	34
7.1	Inleiding	34
7.2	Zichtbaar schoonmaken	34
7.3	Zichtbaar schoon	35
7.4	Zichtbaar participeren	36
8.	Gedragbeïnvloeding	37
8.1	Nudges	37
8.2	Educatie	38
8.3	Aansluitingen met andere thema's	39
8.4	Handhaving	39
9.	Duurzaamheid en milieu	40
9.1	Inleiding	40
9.2	Voorkomen, hergebruiken en recyclen	40
9.3	Bedrijfsvoering	41
9.4	Teamaanpak	41
10.	Planning en kosten	42
10.1	Planning	42
10.2	Begroting	43
11.	Bronnen	46

1. Inleiding

Met het vaststellen van het Beleidsplan Schoon worden de kaders aangegeven waarbinnen structureel met behulp van een set maatregelen gewerkt wordt aan het realiseren van een schone(re) stad

Voor u ligt het Beleidsplan Schoon van Haarlem. Het geeft de kaders voor het bereiken en behouden van een structureel schone(re) stad voor de komende jaren. Aan de hand van de hierop gebaseerde set maatregelen worden (nieuwe) initiatieven opgepakt en projecten uitgewerkt om het verschil te maken gericht op een hogere waardering door de bewoners en bezoekers van de stad met betrekking tot *schoon*.

1.1 Aanleiding

Het college van B&W wil een grondige integrale aanpak van het zwerfafval¹ met als doel een structureel schone(re) stad. Om dit te bereiken is het Beleidsplan Schoon² opgesteld (met alle aspecten van reiniging) dat ter vaststelling wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. In dit beleidsplan zijn de visie, het kader (het WAT en WAAROM), de maatregelen, de planning en het benodigde geld voor de periode 2019-2023 beschreven. Voor Haarlem is niet eerder een beleid voor specifiek het domein reiniging opgesteld. Met dit eerste Beleidsplan Schoon wordt tevens een verbetering nagestreefd in de (ambtelijke) organisatie en werkwijze.

1.2 Doel beleidsplan

Het doel van het beleidsplan is het realiseren van een structurele schone(re) stad aan de hand van een set samenhangende en elkaar versterkende maatregelen. Hierbij is het streven een breed draagvlak te verkrijgen bij alle betrokkenen, zijnde het college, de gemeenteraad, de uitvoerders (ambtenaren en uitvoerende organisaties) en de participanten (bewoners, ondernemers, scholen en verenigingen).

Aan de hand van de in mei 2019 in de Raadscommissie Beheer gedeelde Visie Schoon is een uitwerking gemaakt en vastgelegd in onderliggend beleidsplan. Bij de formulering van de maatregelen is ruimte gelaten in de aanpak (het HOE). Hierdoor kan bij de beleidsuitvoering makkelijk worden ingespeeld op specifieke omstandigheden en voortschrijdende inzichten zonder af te wijken van het vastgestelde beleid. Daar waar wel (aanvullende) besluitvorming gewenst is, is dit specifiek aangegeven. Op deze wijze kan voldoende worden meebewogen met de steeds veranderende omgeving waarin geopereerd wordt binnen de tijdshorizon (5 jaar) van het beleidsplan.

Het gehele pakket maatregelen samen vormt het integrale beleid gericht op het realiseren van een schoner Haarlem. Door de samenhang en wederzijdse afhankelijkheid valt de synergie tussen de

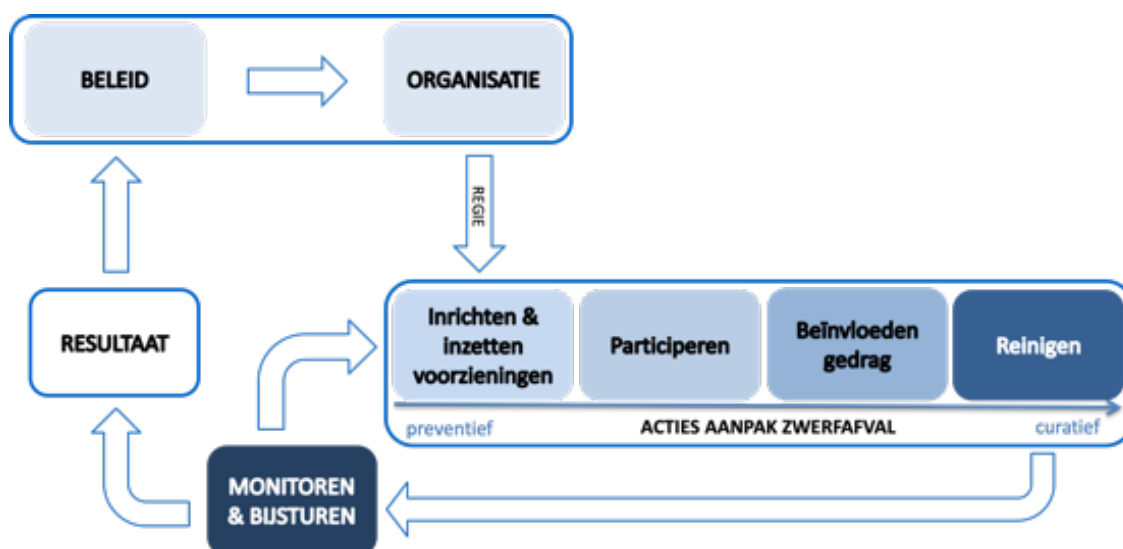
¹ Zwerfafval is het afval dat door mensen bewust of onbewust is weggegooid of achtergelaten op plaatsen die daar niet voor bestemd zijn, of op tijden dat het niet is toegestaan.

² In eerdere documenten wordt nog gesproken over beleidsplan zwerfafval. Door de verbreding van de scope is nu gekozen voor Beleidsplan Schoon.

maatregelen weg als er maatregelen geschrapt worden. Het is dan ook van belang dat het maatregelenpakket volledig wordt vastgesteld.

1.3 Beleidsproces

In 2018 heeft een **inventarisatie** plaatsgevonden aan de hand van de gehele beleidscyclus (zie grafische weergave). Voor iedere schakel in dit proces is vastgesteld op welke wijze deze is uitgevoerd en welke resultaten hiermee zijn bereikt. Mede op basis hiervan kwam de wens en noodzaak voor een meer structurele aanpak aan de hand van een beleidsplan aan het licht.

Omdat Haarlem niet eerder heeft gewerkt aan de hand van een beleidsplan voor reiniging is besloten eerst de onderliggende visie die aan het beleid ten grondslag ligt te delen via een startnotitie. Alle betrokkenen (waaronder Spaarnelanden, NME, Handhaving en Communicatie) hebben de gelegenheid gehad te reageren op de **Visie Schoon** en hun commentaren zijn meegenomen in de versie die in mei 2019 met de Raadscommissie Beheer is besproken. Met het vaststellen van de bijhorende opinienota is onder andere gekozen voor een nieuwe manier van meten (schoonbeleving).

Op basis van de Visie Schoon is een **inspiratiesessie** gehouden met een brede vertegenwoordiging van alle betrokken disciplines. Omdat de deelnemers³ verantwoordelijk worden voor (een gedeelte van) de uitvoering van het beleidsplan is het van belang ze reeds in een vroeg stadium te betrekken. Op deze wijze wordt mede voorkomen dat het beleidsplan enkel een *papieren tijger* wordt.

Ook tijdens het **schrijven van het Beleidsplan Schoon** zijn de deelnemers van de inspiratiesessie meermalen in de gelegenheid geweest feedback te geven op de conceptversies van het plan. Op deze wijze is getracht er zoveel mogelijk een gezamenlijk plan van te maken.

Met het vaststellen van het Beleidsplan Schoon wordt een belangrijke stap gezet in de totale beleidscyclus. De eerste schakel BELEID heeft dan invulling gekregen en daarmee wordt het

³ Deelnemers waren vertegenwoordigers van bestuur, beleidsontwikkeling, communicatie, handhaving, Spaarnelanden, contractmanagement, procesmanagement, NME en Nederland Schoon

initiatief overgepakt in de volgende schakel ORGANISATIE. Hieraan zal invulling worden gegeven met voor zover noodzakelijk een **Plan van Aanpak Schoon** (het HOE) aan de hand waarvan regie⁴ kan worden gevoerd. In dit plan van aanpak worden concrete acties en projecten SMART⁵ verwoord, die bijdragen aan het uitvoeren van de maatregelen zoals opgenomen in het beleidsplan.

Vooruitlopend op de vaststelling van het Beleidsplan Schoon is (mede) naar aanleiding van de ingebrachte motie "Big Belly's met meer afval" reeds **gestart met een aantal acties**. Zo zijn er Big Belly's aangeschaft en geplaatst en is gestart met het opstellen van een afvalbakkenplan (zie paragraaf 4.5).

1.4 Leeswijzer

Het Beleidsplan Schoon is opgebouwd uit drie inleidende hoofdstukken (Hoofdstuk 1 t/m 3) gevolgd door een zestal thematische hoofdstukken (Hoofdstuk 4 t/m 9). Het afsluitende hoofdstuk geeft inzicht in de tijdsplanning en de bijhorende kosten.

De vette tekst direct onder de hoofdstuktitel geeft in één zin de essentie van het hoofdstuk weer.

De maatregelen vormen de kern van het beleid en zijn makkelijk herkenbaar door een illustratie van een uitroepteken in een praatballon en de bijhorende vet cursieve tekst.

Hoofdstukken zijn los van elkaar te lezen, maar door de samenhang wordt regelmatig verwezen naar (paragrafen in) andere hoofdstukken om herhalingen te voorkomen.

⁴ Op basis van een in 2018 uitgevoerd inventarisatieonderzoek is reeds een concept plan van aanpak gemaakt en zijn een aantal acties (quick wins) opgepakt die hebben bijgedragen aan een schonere stad. Deze acties en de resultaten die hiermee zijn bereikt zijn verwoord in de notitie "Aanpak zwerfafval in 2018" die gelijktijdig met de eerdergenoemde opinienota naar de Raadcommissie Beheer is gestuurd.

⁵ De letters van SMART staan voor: Specifiek - Is de doelstelling eenduidig? Meetbaar - Onder welke (meetbare/observeerbare) voorwaarden of vorm is het doel bereikt? Acceptabel - Zijn deze doelen acceptabel voor de doelgroep en/of het management? Realistisch - Is het doel haalbaar? Tijdgebonden - Wanneer (in de tijd) moet het doel bereikt zijn?

2. Huidige situatie

Op basis van klachten, moties, meldingen en andere geluiden vanuit bewoners, ondernemers, bezoekers en politiek komt een grote wens naar voren de stad schoner te maken en te houden

Mede door de groei van het aantal gebruikers in de afgelopen jaren en de aantrekkende economie (meer consumpties) raakt de openbare ruimte met name in het centrum en de winkelgebieden meer en sneller vervuild.

De functie van de binnenstad verandert de laatste tijd van een woon- en winkelgebied naar ook een ontmoetingsplek. De middenstand speelt hierop handig in met horeca en accommodaties gericht op beleving. Bezoekers komen niet alleen voor even snel een boodschap maar ook steeds meer voor een sociaal samenzijn. Deze ontwikkeling levert ook meer afval op.

De reinigingsafspraken zoals vastgelegd in het DDO⁶ dateren van voor die tijd (2015) en alleen de kwaliteitsambities zijn tussentijds een keer bijgesteld. De DDO zelf is niet geactualiseerd en heeft een looptijd tot en met 2021 met optie op verlenging van 2 jaar.

Het kost steeds meer moeite om de stad schoon te houden tegen de gecontracteerde bedragen⁷. Dit blijkt onder andere uit de gemonitorde beeldkwaliteit van de openbare ruimte. Steeds vaker worden gesprekken gevoerd over het wel/niet halen van de kwaliteitsambitie bij een aantal meetlatten. Terwijl aan de andere kant het beeld over de schoonbeleving een redelijke tevredenheid⁸ laat zien onder bewoners.

In de DDO zijn de resultaatbladen⁹ voor een groot deel bepalend bij de beoordeling van de prestaties. Een aantal resultaatbladen heeft niet (direct) betrekking op het verkrijgen en behouden van een schone(re) stad, maar zijn wel onderdeel van het domein Afval & Reiniging. En er zijn aspecten die geen onderdeel zijn van het domein Afval & Reiniging maar wel van invloed zijn op de schoonbeleving.

In 2018 heeft Haarlem deelgenomen aan de *Benchmark Schoon* van de NVRD en RWS. Op basis van de eindrapportage (peiljaar 2017) blijkt dat Haarlem wat betreft de gerealiseerde gemiddelde beeldkwaliteit (A/B) en de gerealiseerde kosten (€16,30 per inwoner) beter presteert dan het gemiddelde van alle benchmarkdeelnemers en beter dan het gemiddelde van de vergelijkbare gemeenten (stedelijkheidsklasse 1).

⁶ *Dienstverleningsovereenkomst tussen de gemeente Haarlem en Spaarnelanden voor het domein Afval en Reiniging*

⁷ *De gecontracteerde bedragen zoals opgenomen in de DDO lopen gedurende de contractjaren terug van 19,2 mln. euro in 2015 tot 18,3 mln. euro in 2020.*

⁸ *Uit het omnibusonderzoek 2016 blijkt dat slechts 20 procent van de ondervraagden ontevreden was met het onderhoud in hun wijk met betrekking tot de reiniging. De overige 80 procent was redelijk tevreden tot tevreden. Dit geeft echter een incompleet beeld van de schoonbeleving zoals wordt voorgesteld in paragraaf 6.3.*

⁹ *De resultaatbladen zijn de bijlagen van de DDO waarin een opsomming is opgenomen van alle aspecten*

Op basis hiervan kan de conclusie worden getrokken dat Haarlem een redelijke prestatie heeft geleverd. Echter er blijkt een groot verschil te bestaan tussen de uitkomsten van de benchmark en de meningen van bestuurders, raadsleden, (winkel)ondernemers en bewoners. Deze roepen op (nog meer) werk te maken van de aanpak van zwerfafval.

Er zal aan de hand van een nieuwe aanvullende meettechniek (schoonbeleving) gewerkt worden aan die schoonaspecten die bepalend zijn voor een hogere waardering van een schone stad.

3. Visie

Met Beleidsplan Schoon wordt de nadruk verlegd naar die aspecten (gegroepeerd rondom thema's) die het meest bepalend zijn voor de schoonbeleving.

Een schone stad wil iedereen! Haarlem wordt hierdoor aantrekkelijker voor bewoners, ondernemers en bezoekers en het heeft een positieve bijdrage aan de leefbaarheid, de lokale economie, de veiligheid en de sociale cohesie. Ook wordt hiermee een belangrijke voedselbron voor dieren weggenomen, wat bijdraagt aan het bestrijden van de meeuwen- en rattenoverlast. Haarlem besteedt al veel aandacht aan het verkrijgen en behouden van een schone stad, maar dit kan (nog) effectiever en slimmer om een structurele verbetering te realiseren. Het gaat dan ook niet om een tandje bijzetten, maar om een fundamentele wijziging in de aanpak die een positieve trendbreuk tot gevolg heeft. Het beleid zal zich specifiek richten op die aspecten die in grote mate kunnen bijdragen¹⁰ aan een verbetering van de schoonbeleving¹¹. Er dient bereidheid te zijn om activiteiten die (te) weinig bijdragen af te bouwen. Hierbij dienen alle betrokkenen open te staan voor experimenten, om er in de praktijk achter te komen welke aanpak voor welke buurt in Haarlem het beste werkt.

3.1 Reikwijdte van het beleidsplan

Een schone stad is meer dan een stad zonder zwerfafval. Wanneer een willekeurige voorbijganger wordt gevraagd of hij/zij de omgeving schoon vindt zal hij/zij bij zijn/haar beoordeling ook vele andere aspecten meewegen. Zo worden onkruid, bladafval, kauwgum, natuurlijke aanslag op straatmeubilair en verkeersvoorzieningen, honden- en vogelpoep, graffiti, aanplakbiljetten, afgedankte kerstbomen, drijf- en zinkafval, dode dieren en stankoverlast waarschijnlijk ook in de afweging meegenomen. Door de schoonbeleving centraal te zetten in het beleid vallen al deze aspecten binnen de scope. Het beleidsplan krijgt dan ook een passende nieuwe naam: Beleidsplan Schoon.

Binnen het Beleidsplan Schoon vallen alle aspecten van reiniging, inclusief de aspecten (resultaatbladen) die wel in de Domein Dienstverleningsovereenkomst (DDO) zijn opgenomen, maar niet of beperkt direct bijdragen aan (de beleving van) een schone stad. Voorbeelden hiervan zijn de bestrijding van botulisme en plaagdieren en gladheidsbestrijding. Echter in het onderliggend Beleidsplan Schoon worden alleen die aspecten beschreven waarvan (vooraf) bekend is dat deze flink invloed hebben op *schoon* gegroepeerd rondom de in paragraaf 3.2 opgenomen thema's. De aspecten waarvan vastgesteld is dat deze voldoende goed zijn verankerd in de uitvoeringstaken zijn niet apart beschreven in onderliggend plan.

¹⁰ De mate waarin een aspect bijdraagt aan een verbetering is onder ander afhankelijk aan de correlatie tussen het aspect en de schoonbeleving, het verbeterpotentieel en de haalbaarheid.

¹¹ De Commissie Beheer is middels een opinienota gevraagd of er thema's zijn waarvan zij vinden dat deze specifiek moeten worden meegenomen in het beleidsplan.

Afval en reiniging¹² behoren tot hetzelfde domein in de DDO, maar wat betreft beleid wordt een onderscheid gemaakt. Voor huishoudelijk afval is reeds het SPA-plan¹³ opgesteld en vastgesteld. Voor een aantal aspecten die vallen onder het beleidsterrein afval staat vast dat er een grote relatie is met reiniging. Voorbeelden hiervan zijn: bijplaatsingen, schoonhouden van de inzamelmiddelen en morsvuil¹⁴. Voor deze overlap met huishoudelijk afval worden de beleidskaders op elkaar afgestemd. Huishoudelijk afval zelf valt buiten de scope.

Naast *schoon* heeft ook *heel* invloed op de schoonbeleving. Kapot of gebutst straatmeubilair, scheefstaande lantarenpalen¹⁵, gebroken stoeptegels en opengebroken verharding dragen niet bij aan de schoonbeleving. Hoewel *heel* organisatorisch niet valt onder het domein afval en reiniging wordt met dit beleidsterrein in toenemende mate afgestemd.

Voor alle beleidsgebieden, ontwikkelzones, programma's en projecten zoals bijvoorbeeld beheer openbare ruimte¹⁶, Haarlem Circulair 2040 en de nieuwe democratie wordt aan de hand van het nieuwe beleid een inventarisatie uitgevoerd om de raakvlakken te bepalen en vast te stellen op welke wijze over en weer kan worden meegelift op deze activiteiten.

Naast het beleidsdoel gericht op het schoonmaken en -houden van Haarlem zijn een minimale milieubelasting en zo groot mogelijke bijdrage aan de duurzaamheid belangrijke randvoorwaarden. Zo hebben peuken en microplastics waarschijnlijk weinig impact op de schoonbeleving, maar vormen ze wel een bedreiging voor het milieu. Ook de inzet van milieuvriendelijke schoonmaakmethoden en -middelen, het scheiden van (zwerf)afval met behulp van afvalbakken¹⁷ in de straat ten behoeve van hergebruik en het opknappen en hergebruiken van afgedankte inzamelmiddelen zijn hier voorbeelden van.

3.2 Thema's

Aan de hand van onderstaande hoofdthema's zijn de belangrijkste aspecten gegroepeerd binnen het beleidsplan Schoon:

Van schoonmaken naar schoon houden

Afval en reiniging stellen in belangrijke mate voorwaarden aan de openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan bereikbaarheid en de mate waarin straatmeubilair en maaiveld makkelijk zijn schoon te maken en te houden. Tijdens het ontwerpproces van (her)inrichtingen van de buitenruimte zal eerder en beter rekening gehouden worden met het beheer (reinigen) van de

¹² Afval heeft betrekking op de inzameling van huishoudelijk afval en reiniging heeft betrekking op het schoonhouden van de stad (straatafval).

¹³ Strategisch Plan Afvalscheiding beschrijft het Haarlems afval- en grondstoffenbeleid.

¹⁴ Zwerfafval dat ontstaat tijdens de inzameling van huishoudelijk afval.

¹⁵ Lantaarnpalen vallen buiten de DDO Afval en Reiniging en zijn ook geen verantwoordelijkheid van uitvoeringsorganisatie Spaarnelanden.

¹⁶ Hieronder valt ook ecologisch beheer. Nu besloten is voor de bijen verschillende bermen en plantsoenen niet of minder te maaien krijgen meer gewassen de kans hun zaden te verspreiden. Door wind komen deze zaden ook terecht in de verharding en zal dit kunnen leiden tot extra (on)kruid.

¹⁷ Het meest zinvol is het gescheiden inzamelen van PBD (plastic, blik en drinkpakken) overeenkomstig de inzameling van huishoudelijk afval. Dit kan met aparte afvalbakken of met afvalbakken met twee (of meer) compartimenten.

openbare ruimte. Door het Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR) meer te richten op de beheervriendelijkheid ontstaat meer houvast voor het beperken van de beheertaken waaronder het schoonhouden. Twee voorbeelden van preventieve maatregelen zijn verdichtingen¹⁸ aanbrengen in verhardingen dat voorkomt dat er onkruid¹⁹ tussen kan groeien en het (laten) uitvoeren van muurkunst ter voorkomen van graffiti. De investeringen in preventieve maatregelen voorkomen jaarlijks terugkomende kosten voor het schoonmaken. Hierdoor ontstaat een hefboom van curatief naar preventief die jaarlijks groter kan worden.

Anders (samen)werken

De gemeente heeft als taak om de stad schoon te houden, maar kan dit niet alleen. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende uitvoeringsorganisaties (Spaarnelanden en vele onderaannemers) en er wordt samenwerking gezocht met scholen, (buurt)verenigingen, clubs, inwoners, particuliere initiatieven enzovoort. De gemeente zet met name de lijnen uit in vastgestelde (beleids)kaders en beheert de benodigde financiële middelen. Met betrekking tot de uitvoering worden de faciliteiten door of via de gemeente geleverd en is de gemeente de regisseur en opdrachtgever van het uitvoeringsproces (verbinder, initiator, coproducent).

Voor het realiseren van een schone(re) stad zal de samenwerking gezocht moeten worden met alle gebruikers (bewoners, bezoekers, winkelend publiek, toeristen en bedrijven) van de stad. De stad zal door intensiever gebruik steeds sneller vervuilen. Regelmatiger schoonmaken helpt hierbij niet (voldoende). Om deze ontwikkeling te doorbreken²⁰ zal ingezet moeten worden op structurele gedragsverandering²¹ bij alle gebruikers van de buitenruimte. Er zal naast een curatieve aanpak (het steeds opnieuw schoonmaken) in belangrijke mate ingezet moeten worden op een preventieve aanpak (het voorkomen van vervuiling). Alleen dan kan worden voorkomen dat de buitenruimte steeds sneller vervuilt en niet meer voldoet aan de gewenste beeldkwaliteit. Met als laatste slot op de deur het handhaven van de regels en afspraken door het uitdelen van waarschuwingen en boetes. Door het vaststellen van aanvullende regelgeving²² en/of het nadrukkelijker handhaven hiervan wordt een belangrijk deel van de vrijblijvendheid van de gewenste samenwerking weggenomen (zie paragraaf 4.8).

In het nieuwe beleidsplan wordt de verantwoordelijkheid van de ondernemers, scholen, verenigingen en bewoners stevig(er) aangezet. Wat mag verwacht worden van deze groepen en hoe kunnen zij hierop worden aangesproken? Hierbij zal vooral ingestoken worden op samenwerking: Samen de stad schoonhouden.

¹⁸ Hierbij worden verdichtingen bedoeld die nog wel regenwater kunnen absorberen.

¹⁹ Voor veel insecten is de aanwezigheid van onkruid belangrijk, waardoor op bepaalde (onverharde) locaties juist de groei van onkruid zal worden toegelaten. Dit wordt ook wel 'gewildgroei' genoemd.

²⁰ Het streven is de snelheid waarmee de buitenruimte vervuilt te vertragen, ondanks dat de buitenruimte intensiever wordt gebruikt.

²¹ De inzet van gedragsbeïnvloeding is in onderliggende visie opgenomen als keuzethema. Middels een opinienota wordt aan de Cie Beheer gevraagd een keuze te maken.

²² Voorbeelden hiervan (kunnen) zijn: de 25 meter regel voor het schoonhouden van de stoep door winkeliers, het verbod op flyeren van folders, het verbod van oplaten van ballonnen tijdens evenementen, het verbod om meeuwen te voeren en het verbod op het ongevraagd plaatsen van fietszadelbeschermers.

Anders meten

Het werken op basis van beeldkwaliteit volgens de CROW-methodiek²³ wordt nog vaak gezien als een objectieve monitoring van resultaten. Maar er zijn steeds meer discussies over de juiste toepassing van de methode en of dit een voldoende valide beeld geeft. Door meer de nadruk te leggen op de schoonbeleving²⁴ bij de gebruikers van de stad komt een beter gewogen en representatief resultaat naar voren, waarbij per aspect de correlatie met de schoonbeleving kan worden bepaald. Wanneer met behulp van straatinterviews enquêtes worden afgenomen doet zich tevens een mooi contactmoment voor, waarbij de geïnterviewden betrokken kunnen worden bij het schoonhouden van de stad.

Het schouwen van de reinigingsactiviteiten direct na de uitvoering geeft op de meest directe wijze een terugkoppeling over de kwaliteit van het geleverde werk. Door het verschuiven van (een gedeelte van) de focus van monitoring²⁵ door een externe organisatie naar schouwen door hiervoor opgeleide eigen medewerkers van Spaarnelanden wordt het mogelijk directer bij te sturen en aanpassingen door te voeren in de wijze van uitvoeren.

Met de verschuiving van monitoring naar schouwen en van beeldkwaliteit naar schoonbeleving worden de hiervoor noodzakelijk budgetten herverdeeld²⁶ en ontstaat er tevens ruimte voor een meer co-productieve samenwerking tussen de gemeente en Spaarnelanden.

Zichtbaarheid

Alleen vegen en prikken van zwerfafval is niet voldoende om de schoonbeleving te verbeteren. Er zal daarom gekozen worden voor een integrale buurtgerichte aanpak om daadwerkelijk een zichtbare verbetering te kunnen realiseren. En die zichtbaarheid draagt bij aan het langer schoonhouden van de omgeving. Vuil trekt immers vuil aan! Door buurten/wijken te kiezen met een groot verbeterpotentieel kunnen uitvoerende medewerkers en betrokken bewoners enthousiast worden als ze zien dat hun werk zin heeft en resultaat geeft. En dat het zichtbaar langer schoon blijft. Daarnaast is makkelijker een schone openbare ruimte schoon te houden, in plaats van een vuile buitenruimte steeds weer schoon te maken.

Onderzoek wijst uit dat vooral voor gebruikers zichtbare activiteiten bijdragen aan de schoonbeleving van de stad. Door zowel bij het uitvoeren van uitvoeringstaken als in communicatiemiddelen de nadruk te leggen op zichtbaarheid wordt tevens een bijdrage geleverd aan de bereidheid om het samen aan te pakken. Hierdoor zijn bewoners en ondernemers bereid hun steentje bij te dragen en hun verantwoordelijkheid op te pakken.

²³ Een methodiek die door het instituut CROW is vastgesteld aan de hand waarvan op een objectieve wijze gestandaardiseerde metingen kunnen worden verricht.

²⁴ Er worden momenteel slechts 1 keer per 2 jaar in het omnibusonderzoek van de gemeente vragen gesteld over de schoonbeleving. Bovendien is de vraagstelling algemeen, waardoor op basis van de resultaten geen duidelijke conclusies worden getrokken en acties kunnen worden ingezet.

²⁵ Het verschil tussen monitoren en schouwen bestaat uit het moment waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd. Het schouwen vindt plaats kort nadat de schoonmaakwerkzaamheden zijn uitgevoerd, terwijl het monitoren plaatsvindt op willekeurige momenten. De uitkomsten verschillen hierdoor ook: kwaliteit van uitgevoerd werk (schouw) en beeldkwaliteit (monitoring)

²⁶ Deze herverdeling is opgenomen in de staat van herkomst en bestedingen (paragraaf 10.2)

De zichtbaarheid van de afvalbakken is in belangrijke mate bepalend voor de mate waarin ervan gebruik wordt gemaakt. De kleur van de afvalbak, de locaties, de maatvoering, de vulgraad²⁷ en de uitstraling zijn aspecten die hieraan bijdragen. Goed gepositioneerde afvalbakken met voldoende inzamelcapaciteit kunnen het ontstaan van zwerfafval flink beperken.

Gedragbeïnvloeding

Als iedereen z'n eigen troep opruimt hebben we geen Beleidsplan Schoon nodig. Een praktisch onbereikbaar doel, maar het is wel zinvol om de gebruikers van de stad zoveel als mogelijk te beïnvloeden in hun (zwerf)afvalgedrag. Door ze een duwtje in de rug te geven (*nudges*), door ze te betrekken bij het schoonmaken en schoonhouden van de stad en door het aanbieden van lesprogramma's. Met als laatste slot op de deur een waarschuwing of boete (handhaving).

Duurzaamheid en milieu

Naast het hoofddoel (schonere stad) wordt ook een bijdrage aan de duurzaamheid en het milieu nagestreefd. Zowel het voorkomen, hergebruiken als recyclen van het (zwerf)afval wordt meegenomen in de uitwerking van de maatregelen. Zo wordt bij het afvalbakkenplan (paragraaf 4.5) het scheiden van afval in bruikbare fracties in aparte afvalbakken meegenomen. Er dient zoveel als mogelijk te worden voorkomen dat schadelijke materialen (bijvoorbeeld microplastics en peuken) blijvend terechtkomen in de natuur.

Bovenstaande thema's zijn verder uitgewerkt in de hoofdstukken 4 t/m 9.

Kostenefficiënt

Binnen de gegeven financiële middelen zal middels herprioriteren naar ruimte worden gezocht voor het bekostigen van de uitvoering van het nieuwe beleid, omdat er geen extra geld beschikbaar is. Bovenop de vastgestelde teruglopende contractbedragen binnen de DDO en de iets lagere te ontvangen jaarlijkse zwerfafvalvergoeding vanuit Nedvang wordt dit een stevige opgave. Dit betekent dat de ambitieuze doelstelling (schoner) moet worden gerealiseerd binnen de huidige begroting voor reiniging.

Kostenefficiëntie is verder uitgewerkt in hoofdstuk 10.

3.3 Overige aspecten

In het beleidsplan zijn aan de hand van de bovengenoemde thema's de belangrijkste aspecten opgenomen. Daarnaast zijn er aspecten die wel onderdeel zijn van het beleid, maar niet (uitvoerig) worden beschreven in onderliggend beleidsplan. Deze aspecten hebben veel minder invloed op de schoonbeleving of zijn reeds voldoende belegd in de uitvoeringsorganisaties.

Hieronder een onvolledige opsomming:

Hondenpoep is momenteel geen onderdeel van de DDO. Er is dus ook geen gewenst resultaat voor het verwijderen van hondenpoep geformuleerd. Traditioneel is hondenpoep een grote ergernis, maar waarschijnlijk heeft dit maar een beperkte impact op de huidige schoonbeleving. Het gebruik van poepzakjes door hondenbezitters is inmiddels breed geaccepteerd. Mocht uit de

²⁷ De vulgraad geeft aan hoe vol zit de afvalbak en hoe snel de afvalbak vol zit. Spaarnelanden werkt momenteel aan een mogelijkheid om dit ook zichtbaar te maken voor bewoners.

onderzoeksresultaten blijken dat aanwezige hondenpoep nadrukkelijk een negatief stempel drukt op de schoonbeleving dan zal middels een interventie (actie) hondenpoep op de uitvoeringsagenda worden geplaatst.

Welvaartsafval ontstaat door de toenemende stroom aan watertoeristen en -recreanten. Hiervoor zijn onder andere extra aanlegsteigers voor vaartuigen gerealiseerd²⁸. Door de beperkte hoeveelheid afvalbakken en de toegangssystemen op ondergrondse containers op deze locaties dient het afval meegenomen te worden naar huis (recreanten) of aan te bieden bij ondergrondse containers in de buurt van de waterkant te voorzien van een cijferslot (toeristen). De (betalende) passanten krijgen een toegangscode mee. Vooral de Haarlemmers met eigen bootjes (recreanten) dienen dus hun eigen afval mee naar huis te nemen na een dag varen in plaats van het te propen in de afvalbakken in de nabijheid van de waterkant. Dit aspect wordt meegenomen in het afvalbakkenplan (zie paragraaf 4.5)

Wildplassen hangt vooral samen met het tekort aan (openbare) toiletten in de binnenstad²⁹. Het bestrijden van plas(geuren) heeft nauwelijks zin zonder ook aandacht te geven aan faciliteiten voor zowel mannen als vrouwen.

Gladheidsbestrijding heeft een eigen actieplan en wordt jaarlijks geëvalueerd. Op basis van de evaluatie van de afgelopen jaren is er geen aanleiding hiervoor een nieuw beleidskader te formuleren.

Ongediertebestrijding geschiedt op basis van meldingen. Op basis van de huidige situatie is er geen aanleiding om hiervoor nieuwe beleidskaders vast te stellen.

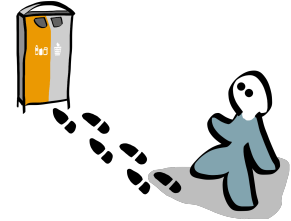
Onkruidbestrijding is momenteel alleen vastgelegd in de DDO en niet in beleid. In paragraaf 4.6 is een maatregel opgenomen gericht op het voorkomen van onkruid. Met betrekking tot duurzaamheid en milieu is in paragraaf 9.3 aangegeven dat de bedrijfsvoering gericht moet zijn op een minimale milieubelasting. Daar zijn reeds grote stappen in gemaakt. Bijvoorbeeld door te stoppen met chemische bestrijdingsmiddelen. Mocht hier aanleiding voor zijn dan zal voor onkruidbestrijding een apart beleidsplan worden opgesteld. Vooralsnog wordt aangenomen dat de noodzaak hiervoor ontbreekt.

²⁸ Die ook gebruikt worden door anderen dan alleen watertoeristen en -recreanten.

²⁹ Hiervoor is reeds actie genomen. Er is een collegebesluit voor openbare toiletten opgesteld waarbij onder ander is ingestoken op een samenwerking met de horeca.

4. Van schoonmaken naar schoon houden

Door stevig in te zetten op het voorkomen van vervuiling blijft de stad langer schoon en wordt de noodzaak van regelmatig(er) schoonmaken kleiner.

4.1 Inleiding

Omdat aanwezig vuil extra vervuiling aantrekt zal de snelheid waarmee de buitenruimte vervuult afnemen, wanneer de buitenruimte schoon is. Met het voorkomen van verrommeling en vervuiling van de buitenruimte kan bespaard worden op het steeds opruimen en schoonmaken. Met jaarlijks een (bescheiden) budget voor preventieve maatregelen wordt structureel een bijdrage geleverd aan het verlagen van de curatieve werkdruk. Hierdoor wordt stap voor stap een ommezwaai ingezet van steeds opnieuw schoonmaken (curatief) naar schoon houden (preventief). Er zal altijd schoon gemaakt moeten worden, maar wel in een lagere frequentie. De investeringen in preventieve maatregelen voorkomen jaarlijks terugkomende kosten voor het schoonmaken. Hierdoor ontstaat een hefboom waarmee de aandacht steeds meer verlegd kan worden van een curatieve naar een preventieve aanpak.

De maatregelen die in dit hoofdstuk worden beschreven geven hier invulling aan. Er zijn grofweg twee mogelijkheden waarop deze maatregelen zich richten: (1) het voorkomen van het ontstaan van vervuiling en (2) het gemak waarmee de buitenruimte snel en efficiënt weer schoongemaakt kan worden.

4.2 Beheervriendelijke buitenruimte

Afval en reiniging stellen voorwaarden aan de openbare ruimte. Tijdens het ontwerpproces van (her)inrichtingen van de buitenruimte zal eerder en beter rekening gehouden moeten worden met het beheer van de openbare ruimte. Door het HIOR meer te richten op de beheervriendelijkheid ontstaat meer houvast voor het beperken van de beheertaken waaronder het schoonhouden.

Hieronder een drietal voorbeelden:

Bereikbaarheid

De inzet van veegmachines is een effectieve methode om straten en pleinen snel schoon te krijgen. Door medewerkers met bladblazers vooruit te laten lopen wordt het vuil vanuit voor de veegmachine³⁰ onbereikbare plekken geblazen naar plekken waar de veegmachine wel bij kan. Maar er zijn ook plekken waar ook de bladblazer geen grip op kan krijgen. Vooral hoeken in trottoirbanden (parkeerplaatsen) zijn lastig. Een ander voorbeeld betreft de reikwijdte van de veegmachine en met name de borstels. Fietspaden met aan weerszijde een opstaande bandenlijn

³⁰ Er bestaan ook innovatieve machines (met een stofzuiger bijvoorbeeld) die wel in kleine hoeken en gaten kan komen. Maar de inzet daarvan is niet universeel, waardoor een efficiënte inzet van schoonmaakmachines lastiger wordt.

kunnen ervoor zorgen dat de borstels de verharding niet raken en vuil in de goot achterblijft. Vooral klein zwerfafval, bijvoorbeeld peuken, blijft achter aan de randen en in de naden van getegeld straatwerk liggen.

Veegbaarheid ondergrond

Niet elk soort verharding leent zich voor machinaal vegen. Straatwerk van klinkers of tegels met flinke naden tussen de tegels (door verzakking), maar ook verhardingen van bijvoorbeeld schelpenzand (Dreef) maakt de inzet van een veegmachine onmogelijk.

Waaiplekken

In Haarlem waait het regelmatig stevig en vaak vanuit dezelfde hoek. Hierdoor wordt zwerfafval verplaatst naar steeds dezelfde plekken. Door vooral aandacht te geven aan de beheervriendelijke inrichting van deze plekken kan het schoonmaken worden vergemakkelijkt. Zo kunnen heesters op een waaiplek wel het zwerfafval opnemen, maar is het verwijderen van het zwerfafval handwerk.

Maatregel 4-1: In de toekomstige update van iedere HIOR wordt een paragraaf opgenomen met betrekking tot de aspecten van een beheervriendelijke buitenruimte (inclusief de do's en don'ts). Tevens worden procesafspraken gemaakt over de beoordeling van ontwerpen door de beheerders en worden per element de beheeraspecten met betrekking tot schoonhouden meegegeven.

Toelichting maatregel

Recent zijn HIOR-documenten voor verschillende gebieden vastgesteld door de gemeenteraad. Regelmatig zullen deze documenten worden bijgesteld aan de actualiteit. Bij de eerstvolgende update van een (basis-)HIOR zal een bijdrage worden aangeleverd met betrekking tot een beheervriendelijke buitenruimte. Door bij elk element aan te geven wat de consequenties zijn voor het beheer kunnen zorgvuldiger afwegingen worden gemaakt. In het vaststellingsproces van schetsontwerp tot het definitief ontwerp zal steeds vanuit een beheerdersperspectief meegekeken moeten worden. De nieuwe ontwikkelgebieden zijn hierbij een belangrijk aandachtspunt, omdat hier de buitenruimte ingrijpend wordt aangepast. Voorbeeld hierbij is het uitsluiten van schelpenzand en aandacht voor te hoge stoepanden.

4.3 Voorkomen van afval

Misschien wel de beste aanpak van zwerfafval is de aanpak die gericht is op het voorkomen van het ontstaan van afval. Door de tijd heen zijn we steeds meer (weggooi) verpakkingen gaan gebruiken voor onze boodschappen en consumpties. Plastic zakjes, rietjes, servetjes, bakjes, zakjes, blikjes, plastic flesjes en drinkbekers³¹ zijn hierdoor belangrijke bestanddelen van het zwerfafval geworden. Met de landelijke regelgeving voor het verstrekken van plastic zakjes is al een flinke kentering teweeggebracht. Met het verbieden van gratis plastic zakjes is een belangrijk deel van het winkelend publiek overgestapt op het meenemen van een eigen boodschappentas. Hierdoor is het gebruik van plastic zakjes met ongeveer 75% is teruggelopen. Nu volgt het initiatief voor het afschaffen van rietjes en plastic servies en bestek voor eenmalig gebruik. En mogelijk de invoering

³¹ Zwerfinator Dirk Groot (nr. 1 van de Duurzame top 100 2019) voert regelmatig zwerfvuilonderzoek uit. Uit een recente meting van hem bleken er 411 blikjes en 164 plastic flesjes door hem geraapt te zijn. Hieruit blijkt dat consumptieverpakkingen het grootste aandeel in het zwerfafval te hebben.

van statiegeld voor kleine plastic flesjes (en blikjes), waar ook Haarlem zich schaarde achter de initiatiefnemers. Veel van deze maatregelen vereisen een landelijke aanpak en regelgeving, maar Haarlem kan ook lokaal een aantal initiatieven oppakken. Vanuit het duurzaamheidsprogramma werd recent een campagne opgestart tegen de voedselverspilling door ondernemers aan te zetten tot het verstrekken van doggybags³². Deze campagne zou goed gecombineerd kunnen worden met andere duurzame ideeën die gericht kunnen zijn op het voorkomen van zwerfafval en waarbij (horeca)ondernemers een rol kunnen spelen. Voorbeelden hiervan zijn: koffietenten die korting geven bij zelf meegebrachte drinkbekers en het stoppen met los verpakte koekjes, suikerzakjes, melkzakjes en papieren servetten (op terrassen). Hiervoor zijn voldoende duurzame alternatieven voorhanden.

Maatregel 4-2: Er worden nieuwe methoden ingezet om op lokale schaal zwerfafval te voorkomen, zoals bijvoorbeeld het vermijden van verpakkingen door horecaondernemers. Bij succes worden deze methoden breder toegepast.

Toelichting maatregel

Bij verschillende gemeenten zijn al diverse ideeën uitgewerkt en uitgetest. Door goede research³³ wordt voorkomen dat zelf het wiel moet worden uitgevonden. Mogelijk kan bij de uitwerking van ideeën ook de samenwerking met andere gemeenten worden gezocht. Hierdoor blijven kosten lager en komen de resultaten sneller in zicht. Denk bijvoorbeeld aan afvalbakken adopteren door ondernemers en de 25-meterregel.

4.4 Voorkomen van bijplaatsingen

Een bijplaatsing is huishoudelijk afval dat naast de ondergrondse containers wordt geplaatst. Dit is een grote bron van zwerfafval. Vogels (met name meeuwen) en ongedierte scheuren gemakkelijk de vuilniszakken open en binnen de kortst mogelijke tijd ontstaat een verspreiding van een flinke berg zwerfafval in de directe omgeving.

De belangrijkste redenen³⁴ voor het bijplaatsen van afval zijn: (1) de container zit vol, (2) de container (toegangssysteem) is defect en (3) de afvalpas³⁵ is niet voorhanden. In de afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor de eerste twee oorzaken, omdat deze goed zijn aan te pakken. Hoewel deze aandacht heeft geleid tot een structurele verbetering kan het nog steeds een reden zijn voor bijplaatsingen. De Haarlemse afvalpas autoriseert de bewoner voor het aanbieden van huishoudelijk afval op slechts 1 aangewezen locatie. Deze aangewezen locatie is ook vastgesteld in een zogenoemd aanwijzingsbesluit. Dit sluit echter uit dat een bewoner bij een volle of defecte

³² Doggybags zelf dragen niet bij aan het voorkomen van zwerfafval, maar de ondernemers die meedoen aan dit duurzaamheidsinitiatief zijn waarschijnlijk ook ontvankelijk voor initiatieven tegen het ontstaan van (zwerf)afval.

³³ Nederland Schoon heeft een database met onderzoeken en rapporten met betrekking tot alle aspecten van zwerfafval. Nederland Schoon ondersteunt ook (kosteloos) gemeenten met de inzet van hun adviseurs.

³⁴ Dit is gebaseerd op aannames, omdat er binnen Haarlem (nog) geen onderzoek naar is gedaan. Bij andere gemeenten is hier wel onderzoek naar gedaan en blijken dit de meest voorkomende redenen te zijn die effectief kunnen worden aangepakt. Het bijplaatsen van grof afval (afval dat niet in de trommel van de container past) en de gedragsproblematiek (niet willen, niet weten, te ver lopen) is hier buiten beschouwing gelaten.

³⁵ Illegale bewoners hebben geen afvalpas en toeristen in AirB&B's kennen vaak de gebruiksregels niet. Het gewoon vergeten van de afvalpas is ook vaak een reden voor bijplaatsen.

container kan uitwijken naar een alternatieve locatie. Verschillende gemeenteraadsleden hebben verzocht om de mogelijkheid te onderzoeken of afvalpassen voor meerdere locaties kunnen worden geautoriseerd. Spaarnelanden heeft hiermee in het Transvaalbuurt een proef uitgevoerd, waaruit blijkt dat bewoners in een aantal gevallen uitwijken naar de alternatieve locatie. Op basis van de bevindingen wordt een uitbreiding naar andere buurten overwogen.

Een ander verzoek vanuit de gemeenteraad was gericht op het lanceren van een app waarmee bewoners inzicht kunnen krijgen of hun container nog beschikbaar is of al vol zit. Op die manier kan een loop naar de container met een vuilniszak worden voorkomen.

Ook de suggestie van de gemeenteraad voor het aankleden van containers met (kunst)tuintjes zal worden meegenomen in de afwegingen.

Mede op basis van bovenstaande initiatieven wordt de volgende maatregel ingezet.

Maatregel 4-3: Nieuwe technieken worden ingezet ter voorkoming van bijplaatsingen en op basis van de resultaten worden deze technieken breder toegepast. Zo worden er tuintjes geplaatst rondom containers en een app/website met informatie over volle containers ontwikkeld.

Toelichting maatregel

In het onderzoeksrapport *Voorbij Bijplaatsingen* worden verschillende alternatieve oplossingen met elkaar vergeleken die vooral inzetten op gedragsinterventies. Op basis van dit rapport wordt een selectie gemaakt voor Haarlem. Door proeven uit te voeren en te evalueren wordt inzicht verkregen in de mate waarin daadwerkelijk wordt bijgedragen aan het verkleinen van de bijplaatsingen en de eventuele bijverschijnselen. Met Spaarnelanden wordt gewerkt aan de mogelijkheid om op basis van hun stuurinformatie (vulgraadmetingen) een app/website te ontwikkelen, waarmee bewoners kunnen zien of hun container nog ruimte heeft voor het aanbieden van hun afval.

4.5 Afvalbakkenplan

Goed herkenbare afvalbakken op de juiste plek met voldoende capaciteit faciliteren bewoners en bezoekers bij het weggooien van hun afval en voorkomt voor een belangrijk deel dat het afval als zwerfafval op de straat terechtkomt. Maar ook juist afgedankt (zwerf)afval kan alsnog op de straat terecht komen als de (volle) afvalbak wordt leeggehaald door een meeuw die op zoek is naar iets eetbaars.

Het merendeel van de afvalbakken is te vinden in winkelgebieden, verkeersknooppunten (zoals bij het station) en in parken zijn. Door de jaren heen zijn er steeds meer afvalbakken bijgekomen en soms weer verplaatst en/of weggehaald. Vaak liggen hier individuele beslissingen aan ten grondslag waarbij een actueel integraal overzicht (het gehele netwerk van afvalbakken) ontbreekt. Hierdoor is een minder optimaal netwerk van afvalbakken ontstaan. Door een structureel meerjaren afvalbakkenplan op te stellen en door te voeren kan een verbeteringslag gemaakt worden. Hierbij dient met name rekening gehouden te worden met de volgende aspecten:

Juiste plek

Een afvalbak dient te staan op een plek waar (veel) zwerfafval ontstaat. Bijvoorbeeld in de nabijheid van een fastfoodrestaurant en de daarvandaan veel gebruikte looproutes. Ook de

*snoeproutes*³⁶ van scholieren zijn vaak bekende zwerfafvalhaarden. Het lukt niet altijd om afvalbakken exact op deze routes te plaatsen. In dat geval is het alternatief om de bakken zo te plaatsen dat ze vanaf de route goed zichtbaar zijn (binnen de zichtlijnen) en waarbij de moeite (omlopen) beperkt en overzichtelijk blijft. Door hier rekening mee te houden hoeft niet op elke straathoek een afvalbak geplaatst te worden.

Omdat een afvalbak ook (vermeende) geur- en zichtoverlast kan geven is er (bijvoorbeeld bij winkeliers) ook enige weerstand tegen een afvalbak voor de deur of etalage. Het is van belang om deze overlast zoveel mogelijk te voorkomen door regelmatig legen en schoonmaken van de afvalbakken.

Door een afwegingskader met alle relevante criteria te maken kan een keuze gemaakt worden tussen verschillende alternatieve locaties.

Juiste capaciteit

De capaciteit van een afvalbak wordt bepaald door de inhoud van de bak, het eventueel aanwezige persmechanisme en de ledigingsfrequentie. De benodigde capaciteit is sterk afhankelijk van het aantal passanten³⁷ en de hoeveelheid afval die in de nabijheid ontstaat. Door extra ledigingsrondes in te plannen en/of extra (tijdelijke) afvalbakken te plaatsen kunnen (tijdelijk) pieken worden opgevangen.

Metingen met meetstokken of mobiele sensoren (kunnen op afstand uitgelezen worden) kunnen inzicht in de benodigde capaciteit geven. Inzet van de juiste capaciteit op de juiste plek is een belangrijke aanpak bij het voorkomen van zwerfafval als gevolg van overlopende afvalbakken. Bij het bepalen van de benodigde capaciteit zal rekening gehouden worden met de aangekondigde mogelijke invoering van statiegeld voor kleine plastic flesjes. Deze categorie zwerfafval heeft een substantieel aandeel in het volume van de ingezamelde hoeveelheid zwerfafval. Naar verwachting zal dit volume drastisch (schatting tot 20%) teruglopen wanneer de statiegeldvergoeding wordt ingevoerd.

Juiste aantal

Meer afvalbakken leveren niet altijd een schoner straatbeeld op. Er zijn meerdere proeven gedaan waarbij het aantal geplaatste bakken varieert. Verschillende gemeenten (waaronder Zwolle) hebben goede resultaten bereikt met het weghalen van afvalbakken zonder dat dit extra vervuiling van de buitenruimte heeft opgeleverd. Zo zijn afvalbakken weggehaald bij bankjes, in het buitengebied en bij lokale speelveldjes. Dit bespaart kosten (investering, onderhoud, lediging) die elders beter kunnen worden ingezet. De twee bovenstaande aspecten (plek en capaciteit) bleken veel bepalender voor een schone straat of schoon plein dan het aantal geplaatste afvalbakken. Het juiste aantal afvalbakken is dus vooral een resultante van het goed invulling geven aan de juiste plek en de juiste capaciteit.

Hierbij kunnen ondernemers ook bijdragen door het plaatsen van (mobiele) afvalbakken in en bij hun zaak. Het is immers hun verantwoordelijkheid om de directe omgeving (25-meter regel³⁸)

³⁶ *De afvalbakken moeten hierbij ook aan de goede zijde van de rijweg staan (op de terugweg van de supermarkt) zodat niet hoeft te worden overgestoken. Spaarnelanden heeft bij het Rudolf Steiner College hiermee ervaringen opgedaan.*

³⁷ *Het aantal passanten is sterk afhankelijk van seizoenen, evenementen en weersomstandigheden. Het groeiende aantal toeristen en de toename van de pleziervaart zijn hierbij ook van invloed.*

³⁸ *Afvalstoffenverordening Haarlem 2017: Artikel 16 lid 2. Degene die de inrichting drijft, verwijdt zo vaak als nodig etenswaren, verpakkingen, afval of andere materialen die kennelijk uit de inrichting afkomstig zijn of voor de inrichting zijn bestemd binnen een straal van ten minste 25 meter van de inrichting.*

rondom hun zaak schoon te houden. Nederland Schoon levert hiervoor ook voorzieningen en communicatiemateriaal.

Juiste type

Momenteel heeft Haarlem vijf verschillende typen afvalbakken in gebruik. Per type zijn ook verschillende inhoudsmaten in gebruik. Door het aantal verschillende typen terug te brengen kan bespaard worden in kosten en een impuls worden gegeven aan de herkenbaarheid. Vooral door de aanwezigheid van kauwen en meeuwen³⁹ is het van belang dat de afvalbakken niet toegankelijk zijn voor vogels. Op zoek naar een maaltijd pikken zij het afval uit de bak wat direct weer vervuiling rondom de bak oplevert. Er zijn verschillende oplossingen (kleppen, bogen en kleine inwerpopeningen) die niet allemaal even effectief zijn. Bij het zoeken naar oplossingen dient rekening gehouden te worden met de volgende aspecten: inwerpen van afval zonder vuile handen te krijgen, bij overvolle afvalbakken dient toegang tot de bak door vogels uitgesloten te worden, de mate waarin de bak *hufferproof* is en onderhoudsvriendelijkheid. Bij de keuze voor nieuwe afvalbak zal een *beautycontest* gehouden worden waarbij ook gemeenteraadsleden gevraagd wordt in de jury zitting te nemen.

Juiste kleur

De meeste afvalbakken in Haarlem zijn antracietgrijs (conform HIOR) of ongeverfd metaal. Beide uitvoeringen zijn niet makkelijk herkenbaar in de (drukke) buitenruimte. Uitgebreid onderzoek heeft uitgewezen dat afvalbakken in een lichtgroene kleur beter worden gebruikt dan grijze afvalbakken⁴⁰. In het park Espalande aan de Amsterdamse Vaart staan momenteel al afvalbakken in deze kleur. Overwogen wordt om alle (nieuwe) afvalbakken in lichtgroen uit te voeren. Hiervoor is in Haarlem een pilot gestart met een Big Belly uitgevoerd met een lichtgroene accentkleur. Op basis van de uitkomsten zal een afweging plaatsvinden voor afvalbakken met deze lichtgroene (accent)kleur. Hierbij wordt vanuit omgevingsbeleid terughoudendheid ervaren, omdat ingezet wordt op een rustig straatbeeld met zo min mogelijk kleuraccenten. Echter als ook in Haarlem door lichtgroene afvalbakken significant minder afval op straat ligt dan levert dit een forse bijdrage aan een "rustig" aangenaam straatbeeld.

Juiste fracties

Met het uitrollen van het SPA-programma wordt stevig ingezet op het (verder) scheiden van huishoudelijk afval. Door deze beleidslijn door te trekken in de buitenruimte wordt een meer consistente boodschap uitgedragen⁴¹. Hoewel verwacht wordt dat afval scheiden in de buitenruimte geen kwalitatieve en herbruikbare fractie oplevert is het toch raadzaam hier invulling aan te geven. Met name de fractie plastic is omvangrijk en relatief makkelijk te scheiden. Zie ook paragraaf 9.2.

Hieronder een drietal bijzondere acties die al in gang zijn gezet en worden meegenomen in het afvalbakkenplan

³⁹ Meeuwen hebben de vaardigheid om afval uit (bijna) volle afvalbakken te halen en verpakkingen en vuilniszakken uit elkaar te trekken.

⁴⁰ In augustus 2016 is door bureau D&B in Rotterdam een onderzoek uitgevoerd met grijze versus lichtgroene afvalbakken. In de volledig lichtgroene afvalbakken werd structureel meer afval (+60%) ingegooid zo blijkt uit de onderzoeksresultaten. Ook in de gedeeltelijk lichtgroene afvalbakken werd meer afval gegooid, maar wel beduidend minder dan in de volledig lichtgroene afvalbakken.

⁴¹ Rijkswaterstaat organiseert regelmatig workshops over dit onderwerp, waarmee Haarlem z'n voordeel kan doen.

Big Belly's⁴²

Tijdens de behandeling van de kadernota 2019 in de gemeenteraad van 1, 2 en 4 juli 2019 werd de motie "Big Belly's met meer afval" door de VVD ingebracht en aangenomen. In deze motie wordt het college opgeroepen vaart te maken met het plaatsen van Big Belly's op plaatsen waar veel overlast van zwerfafval wordt ervaren. Uit de stemverklaringen bleek tevens dat de raad meerdere oplossingen ziet voor het voorkomen van zwerfafval naast volle afvalbakken. Naar aanleiding van deze motie is vooruitlopend op de vaststelling van onderliggend beleidsplan gestart met de uitvoering van het afvalbakkenplan en zijn alvast tien Big Belly's geplaatst op basis waarvan een praktijktest wordt uitgevoerd.

Zwerfafvalklepjes⁴³

Een alternatief voor een afvalbak is een zwerfafvalklepje op de nabijgelegen ondergrondse restafval container. Op een beperkt aantal locaties zijn reeds klepjes aangebracht. De indruk bestaat dat ze bij bewoners en bezoekers te weinig bekend zijn. Bij de (extra) inzet van zwerfafvalklepjes zal specifiek aandacht gegeven moeten worden aan herkenbaarheid en communicatie. Vooruitlopend op de vaststelling van Beleidsplan Schoon is reeds gestart met het uitwerken van een pilot. Hierbij zal het gebruik⁴⁴ van het klepje worden gemeten.

Asbaktegels⁴⁵

Peuken vormen een moeilijk te reinigen categorie zwerfafval. Ze zijn lastig mechanisch op te vegen, omdat ze tussen de naden van de tegels en klinkers komen te liggen. Haarlem heeft twee jaar geleden een 50-tal asbaktegels beschikbaar gesteld en op verzoek van ondernemers (met name in de binnenstad) laten plaatsen door Spaarnelanden. Hierbij is de ondernemer verantwoordelijk voor het regelmatig legen van de asbaktegel⁴⁶. Af en toe komen er nieuwe aanvragen binnen, maar omdat er geen tegels meer beschikbaar zijn, worden deze afgewezen. Het gebruik van asbaktegels zal worden geëvalueerd en op basis daarvan zal worden besloten of een verdere uitrol van asbaktegels gewenst is. Indien dit het geval is dan worden de asbaktegels meegenomen in het afvalbakkenplan.

⁴² Big Belly is een merknaam van een Amerikaans leverancier van zelf-persende afvalbakken met een volmeldingssysteem. Met de inzet van deze dichte afvalbakken wordt beoogd dat de afvalbakken minder snel vol komen te zitten (3x meer capaciteit door verdichting) en op afstand de vulgraad kan worden uitgelezen om overlopen van de afvalbak te voorkomen, waarmee de kans dat zwerfafval naast de afvalbak wordt geplaatst zoveel als mogelijk wordt voorkomen. Een Big Belly (zoals momenteel in Haarlem geplaatst) kost circa 5.000 euro inclusief plaatsing. Dit is circa 4x meer dan een conventionele afvalbak zonder pers. Naast Big Belly zijn er ook andere (Nederlandse) leveranciers die een soortgelijk perssysteem met volmelding kunnen leveren.

⁴³ Een zwerfafvalklepje is een inwerpopening (20 cm x 30 cm) aan de achterzijde van de inwerpzuil van een ondergrondse container voor huishoudelijk restafval. Omdat de inwerptrommel aan de voorzijde van de inwerpzuil alleen geopend kan worden door de afvalpassen van bewoners die hiervoor geautoriseerd zijn biedt het zwerfafvalklepje (zonder afsluiting) de mogelijkheid om zwerfafval aan te bieden door iedereen. De beperkte opening van het zwerfafvalklepje is niet geschikt voor vuilniszakken met huisvuil.

⁴⁴ Het gebruik van het klepje is lastig te meten omdat het aangeboden zwerfafval in dezelfde containerruimte terechtkomt als het huishoudelijk afval.

⁴⁵ Een asbaktegel is asbak ter grootte van een stoeptegel (30 x 30 cm) die wordt ingebouwd in de stoep en waarin buiten rokende rokers hun peuk kwijt kunnen. In Haarlem zijn een aantal van dit soort asbaktegels geplaatst op verzoek van met name horeca.

⁴⁶ Uitzondering op deze regel zijn de asbaktegels die bij het station zijn gelegd. Deze tegels worden beheerd en geleegd door Spaarnelanden.

Maatregel 4-4: Er komt een afvalbakkenplan aan de hand waarvan systematisch, structureel en onderbouwd verbeteringen worden doorgevoerd in het netwerk van afvalbakken.

Toelichting maatregel

Voor het afvalbakkenplan⁴⁷ wordt een volledige inventarisatie van het netwerk aan afvalbakken, zwerfvuilklepjes en asbaktegels uitgevoerd. Deze inventarisatie wordt ondergebracht in het hiervoor bestemde softwarepakket en bijgehouden. Bij het opstellen van de plaatsingscriteria wordt gebruik gemaakt van de richtlijnen van de CROW en verschillende voorbeelden van andere gemeenten. Na doorvoering van wijzigingen zal gemonitord worden of dit heeft bijgedragen tot minder zwerfafval. Het doorvoeren van het afvalbakkenplan zal getrapt plaatsvinden. Enerzijds om de kosten te verdelen over meerdere jaren anderzijds om nieuwe inzichten en ervaringen mee te nemen in de verdere uitrol. Mede op basis van de motie wordt voorrang gegeven aan de plekken met veel overlast van zwerfafval.

4.6 Voorkomen van onkruid op verharding

In de naden van de verharding kunnen makkelijk (gras)zaden terechtkomen en achterblijven. Vooral tijdens regen in de warmere maanden kunnen deze zaden eenvoudig en snel kiemen en ontstaat er onkruid.

Met het beleid dat ten behoeve van een betere leefomgeving voor bijen, andere insecten en vogels is ingevoerd zijn er verschillende plekken⁴⁸ in de stad aangewezen waarbij het gras niet of (veel) later wordt gemaaid. Dit betekent dat meer dan in vorige jaren (gras)zaden ontstaan in de hogere gewassen en daardoor ook mogelijk meer onkruid dat op en tussen de verharding kan groeien. Door het verbieden van chemische bestrijdingsmiddelen voor het verwijderen van onkruid is het bestrijden van onkruid arbeidsintensiever en kostbaarder geworden.

Door verdichtingen⁴⁹ aan te brengen in de verhardingen wordt voorkomen dat er onkruid tussen kan groeien. Het gaat hierbij om technieken die de groei van onkruid onmogelijk maken en de afvoer van hemelwater niet verhinderen. Spaarnelanden heeft reeds een aantal verschillende toepassingen van verdichtingstechnieken met elkaar vergeleken en aan een praktijktest onderworpen.

De toepassing van de beste beproefde techniek zou bij voorkeur moeten worden ingevoerd. De beste techniek levert de grootste besparing met betrekking tot het verwijderen van onkruid tegen de laagste kosten. De meest geschikte locaties zijn die bekend staan om grote hoeveelheden

⁴⁷ In de planning (zie paragraaf 10.1) is opgenomen dat de eerste uitvoeringsfase van het afvalbakkenplan plaatsvindt in het eerste kwartaal van 2020 en in het tweede kwartaal wordt geëvalueerd en zo nodig wordt bijgestuurd. Vooruitlopend op dit plan zijn reeds 12 extra Big Belly's geplaatst in het Centrum in het derde en vierde kwartaal van 2019.

⁴⁸ Voor veel insecten en vogels is de aanwezigheid van onkruid belangrijk voor hun voedselvoorziening. Door bepaalde (onverharde) locaties de groei van onkruid toe te laten wordt hierin voorzien. Dit wordt ook wel 'gewildgroei' genoemd.

⁴⁹ Hierbij worden verdichtingen bedoeld die tussen de tegels en klinkers worden aangebracht zonder het uiterlijk of de eigenschappen van de verharding aan te tasten.

onkruid en die lastig zijn schoon te maken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan middenbermen, rotondes en langs drukke wegen.

Maatregel 4-5: Op plekken waar relatief makkelijk en veel onkruid groeit tussen de verharding, wordt gestart met het waterdoorlatend verdichten van de verharding ter voorkoming van onkruid.

Toelichting maatregel

Op basis van een registratie van schoongemaakte onkruidplekken zal aan de hand van te bepalen criteria een prioriteitenlijst worden opgesteld voor het verdichten van de verharding. Op basis van het beschikbare jaarbudget wordt ieder jaar de top van de prioriteitenlijst aangepakt met de uitvoerig beproefde techniek. Tevens wordt dit onderwerp meegenomen in de HIOR zodat ook in nieuwe ontwerpen sneller gekozen wordt voor verdichtingen tegen onkruid (zie paragraaf 4.2). Ook zijn er locaties aan te wijzen waar (on)kruid gewoon mag groeien. Een ander alternatief is het stimuleren van het adopteren van boomspiegels door bewoners die ze gebruiken als minituintjes.

4.7 Voorkomen van graffiti en wildplak

Graffiti

Blinde muren bij hoogbouw, bruggen, viaducten, nuts- en schakelkasten en kunstwerken zijn plekken waar graag graffiti wordt aangebracht. Sommige plekken zijn hierdoor een smeerbeel van over elkaar heen geplaatste *tags* geworden. De huidige contractafpraak⁵⁰ voorziet momenteel alleen in het schoonmaken van graffiti met aanstootgevendende teksten en afbeeldingen op muren en objecten van de gemeente. Door het laten uitvoeren van muurkunst door goede graffiti-artisten worden de verfoeide lelijke tags van *amateurs* vervangen door breder gewaardeerde grafische werken. Door hierbij de Haarlemse graffiti spuiters te betrekken kan voorkomen worden dat muurkunstwerken beklad worden door *collega's*.

Voorbeelden van muurkunst zijn het zogenoemde *koeientunneltje* van de Zuid Schalkwijkerweg onder de Europaweg door en de ridder op een blinde muur in de Ridderstraat. Tunnel en muur blijven redelijk verschoond van nieuw aangebrachte graffiti. Een recenter voorbeeld is de stripmuur op de Raaks (Hortusplein) die is ontworpen door een meestertekenaar. Het toegangshuisje voor de parkeergarage is hiermee een nieuwe culturele bezienswaardigheid geworden.

Maatregel 4-6: Er wordt een project gestart waarbij een groep van Haarlemse graffitikunstenaars wordt uitgedaagd een notoire kladplek van een blijvend grafisch kunstwerk te voorzien. Bij succes wordt deze aanpak gekopieerd naar andere locaties. Tevens wordt een project met graffiti werende coatings ingezet en bij succes uitgebreid naar kritische locaties.

Toelichting maatregel

Het is de kunst om in contact te komen met de kern van de Haarlemse graffiti-artisten en deze te koppelen aan de eigenaren van (particuliere) blinde muren. De gemeente ondersteunt een burgerinitiatief van harte. Met de leden met de grootste *streetcredibility* worden de uitgangspunten van de uitdaging (opdracht) vastgelegd. Mogelijk dat de gemeente enigszins tegemoet kan komen in de aanschaf van benodigde materialen.

⁵⁰ Deze afspraak is terug te vinden in resultaatblad 6.4 van de DDO.

Voor locaties waar graffiti schade aanbrengt en het functioneren belemmert (nuts- en schakelkasten) worden verschillende graffiti werende coatings uitgetest. Op basis van de ervaringen wordt de best werkende coating breed ingezet.

Wildplak

Wildplak⁵¹ kan worden voorkomen door duidelijke communicatie over de locaties waar wel geplakt mag worden (vrije plakplaatsen) en een harde aanpak van de bedrijven achter de overtrekkers. Omdat het meestal gaat om de aankondiging van feesten en festivals is het eenvoudig de schoonmaakkosten te verhalen op de organisatoren in plaats van de plakkers. Vooral op hardnekkige wildplakplaatsen waar steeds weer opnieuw posters over elkaar heen worden geplakt kunnen de schoonmaakkosten flink oplopen.

Voorbeeld van een alternatieve aanpak: In Amsterdam heeft de gemeente een contract afgesloten met een onderneming die buitenreclame verzorgt. In ruil voor de exploitatie van een aantal locaties waar raamwerken voor aanplakposters kunnen worden aangebracht zorgt dit bedrijf voor het verwijderen van graffiti en wildplak.

Maatregel 4-7: Hardnekkige wildplaklocaties worden aangepakt. De bedrijven, waarvoor promotie wordt gemaakt, worden hierop aangesproken en aansprakelijk gesteld voor de vervuiling. Ook wordt de mogelijkheid voor een overeenkomst met een exploitant van buitenreclame overeengekomen het voorbeeld van Amsterdam uitgewerkt.

Toelichting maatregel

Door de bedrijven achter de feesten, beurzen en festivals aansprakelijk te stellen voor de vervuiling en te dreigen met het in rekening brengen van de schoonmaakkosten kan nieuwe wildplak worden voorkomen.

4.8 Verordeningen

In de algemene plaatselijke verordening en de afvalstoffenverordening staan een aantal verboden en regels die (mede) gericht zijn op het voorkomen van zwerfafval. Folders verspreiden, ballonnen oplaten⁵², wildplakken en de 25-meter regel (schoonhouden van de stoep voor winkelpanden door de winkeliers zelf) zijn hier voorbeelden van.

Maatregel 4-8: Er komt een raadsstuk om via de APV zwerfafval en verrommeling te voorkomen met nieuwe regels over bijvoorbeeld ballonnen oplaten, folders verspreiden en het aanscherpen van de 25-meter regel. Hierbij wordt zoveel als mogelijk aangehaakt bij landelijke initiatieven.

⁵¹ Met wildplak wordt bedoeld het aanplakken van posters (met behangplaksel) op muren, objecten en straatmeubilair ten einde reclame te maken voor feesten, beurzen en festivals. Met uitzondering van de speciaal hiervoor aangewezen locaties is dit in Haarlem niet toegestaan.

⁵² Hiervoor is reeds een voorstel opgesteld dat z.s.m. aan de Cie Beheer wordt voorgelegd.

Het gaat niet alleen om de uitbreidingen in de APV, maar ook om de handhaafbaarheid en de bereidheid/prioriteit die hieraan gegeven kan worden. Hierover dienen dan ook afspraken gemaakt te worden met de afdeling Handhaving.

4.9 Gedragsbeïnvloeding

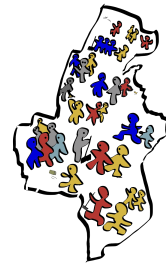
Het gedrag van bewoners en bezoekers met betrekking tot zwerfafval is misschien wel de meest bepalende factor voor het kunnen behalen van een structureel schone(re) stad. Wanneer bewoners een schone stad belangrijk vinden willen ze er mogelijk ook wat voor doen of laten. Ze zijn dan bereid hun gedrag aan te passen (bewust of onbewust) en mogelijk beïnvloeden ze dan ook weer hun burens. In deze paragraaf wordt gedragsbeïnvloeding alleen maar aangehaald als een belangrijke factor voor het voorkomen van zwerfafval. Het hoort dus als aspect thuis in dit hoofdstuk, maar is breder in te zetten en daarom als apart thema uitgewerkt. In hoofdstuk 0 zijn de onderliggende aspecten van dit thema uitgewerkt.

Voor de grootste groep bewoners en bezoekers van de stad is het weggooien van afval in de afvalbak vanzelfsprekend, maar voor een kleine groep helaas niet. Met beproefde gedragsbeïnvloedingstechnieken moeten we deze groep weten te bereiken.

Stel dat 5 procent van de bewoners wel eens afval op straat gooit. Dan zijn dat er in een laagbouwbuurt met grote tuinen misschien maar 5 (uitgaande van 100 bewoners). Het zwerfafval komt dan maar sporadisch voor en levert nauwelijks ergernis op. Maar in een hoogbouwbuurt met dezelfde buitenruimte wonen waarschijnlijk 1.000 mensen. En op basis van het eerder aangenomen percentage zijn het nu 50 mensen die de buurt vervuilen. Door de concentratie van bewoning wordt het zwerfafval in deze buurt ineens veel zichtbaarder. De inzet van gedragsbeïnvloeding is juist in dit soort buurten dus belangrijk.

5. Anders (samen)werken

Door samen te werken met alle gebruikers van de openbare buitenruimte kan een vliegwiel in beweging worden gezet en een grote(re) stap naar een schonere stad worden gezet.

5.1 Inleiding

Het gaat hier om de (gedeelde) verantwoordelijkheid van de gemeente en de gebruikers van de stad. Wat mag verwacht worden en hoe kan hierop worden aangesproken? Hierbij zal vooral ingestoken worden op samenwerking: Samen de stad schoonhouden. Met dit hoofdstuk wordt mede invulling gegeven aan de vanuit de politiek gewenste participatie en zo mogelijk het programma De Nieuwe Democratie.

5.2 Meldingen

Meldingen kunnen worden gezien als de kosteloze feedback van de gebruikers van de stad. Deze gebruikers zijn *ervaringsdeskundigen* met specifieke kennis van hun buurt door hun dagelijks gebruik van een veelheid aan voorzieningen, diensten en producten in en van de gemeente. Het verzamelen van meldingsgegevens levert zeer waardevolle informatie op, omdat het uit eerste hand inzicht geeft over alle aspecten van het leven in de stad Haarlem: wonen, werken, sporten, winkelen en recreëren.

De meldingen worden ingebracht via het meldingssysteem MOR+ en ook geuit op sociale media, mondeling doorgegeven aan vertegenwoordigers van de gemeente en gemeenteraadsleden, met het schrijven van een brief afgeleverd en direct bij Spaarnelanden gemeld (telefonisten). Alles, of het nu een verzoek, een klacht, een suggestie of een compliment is, wordt gezien als een melding. Hiermee wordt invulling gegeven aan de meest primaire en gewenste vorm van participatie.

Een belangrijk deel⁵³ van de meldingen die binnenkomen over de openbare ruimte heeft betrekking op *schoon*. Bijplaatsingen, dumpingen en vervuilde locaties zijn veel voorkomende voorbeelden. Alle mensen, die de moeite nemen om een melding te doen, voelen zich betrokken bij het schoonhouden van de stad. Ze zijn de ogen en oren van de stad en voeren *controles* uit in de openbare ruimte. Ze geven met hun meldingen input over hun schoonbeleving van hun buurt en omgeving.

Voor de gemeente en Spaarnelanden levert dit informatie op basis waarvan gerichte (schoonmaak)acties kunnen worden ingezet. Hierbij is het van belang de meldingen als een kans om de puntjes op de i te zetten (microniveau). Door periodieke analyse van alle meldingen wordt inzicht verkregen in bijvoorbeeld de ontwikkeling van structureel vervuilde locaties. Dit dient mede de input te vormen voor tactische (her)overwegingen en mogelijk zelfs tot het bijstellen van het beleid of de beleidskaders (macroniveau).

⁵³ 35% van de meldingen heeft betrekking op afval. Bron: managementrapportage IBOR Haarlem (strategisch), periode Q2 april t/m juni 2019.

Door goede terugkoppeling naar de melder over de opvolging kan meer rendement gehaald worden uit het meldingssysteem. Wanneer de opvolging niet direct zichtbaar wordt in de buitenruimte of uitblijft is een goede terugkoppeling erg belangrijk. Wanneer melders merken dat er serieus naar hun melding wordt gekeken dan zijn zij ook eerder bereid om ook andere zaken te melden.

Een mooi voorbeeld van een goed functionerend meldingssysteem: Op de website van de gemeente Utrecht⁵⁴ en via een gemeente-app kan iedereen een melding doen. Door de locatie van de melding aan te geven wordt op een plattegrond van Utrecht zichtbaar waar allemaal een melding over is ingebracht. Op deze manier kun je als melder aansluiten op een eerder gedane melding. En ook voor de behandelaar van de melding wordt het duidelijker en overzichtelijker.

Door het melden laagdrempelig⁵⁵ te maken zal (in eerste instantie) het aantal meldingen waarschijnlijk toenemen. Daarop zal de organisatie voldoende capaciteit moeten inzetten. Het aantal meldingen is een slechte indicator⁵⁶ voor de prestatie die door de gemeente en Spaarnelanden wordt geleverd. Het is vooral een indicatie over het functioneren van het meldingssysteem zelf.

Maatregel 5-1: De opvolging en terugkoppelingen van meldingen over schoonaspecten wordt geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie worden verbetervoorstellen geïmplementeerd.

Toelichting maatregel

Omdat het gaat om allerlei meldingen met betrekking tot de buitenruimte is het verstandig om de maatregel niet alleen vanuit Beleidsplan Schoon op te pakken, maar vanuit een breder perspectief te benaderen. Binnen Spaarnelanden wordt momenteel gewerkt aan het project Urban Control Room. Hier wordt aansluiting bij gezocht.

5.3 Adoptanten

Adoptanten⁵⁷ zijn bewoners die zich inzetten voor het schoonhouden van de openbare buitenruimte in de directe omgeving van hun woning. Dit loopt uiteen van bijhouden van een geveltuintje of beplanting in een boomspiegel tot een aanbiedplaats met ondergrondse containers, een speeltuin of een gedeelte van een gazon, park of straat.

In Haarlem is door Spaarnelanden vooral werk gemaakt van het werven van adoptanten voor de aanbiedplaatsen met ondergrondse containers. Op deze wijze worden bijplaatsingen aangepakt, doordat de adoptanten snel ingrijpen en zo mogelijk de overtredders aanspreken. Ook worden storingen en volle containers door hun gesignaleerd en doorgegeven.

⁵⁴ Volgens onderzoek van ESRI en BNR is de gemeente Utrecht de beste digitale dienstverlener uit 2017.

⁵⁵ Meldingen via de sociale media worden gezien als laagdrempelig. De laatste jaren zijn deze flink opgelopen.

⁵⁶ Er zijn factoren die invloed hebben op het aantal meldingen maar geen indicatie zijn voor de "schoon" prestatie. Bijvoorbeeld: een slecht bereikbaar en onbekend meldingssysteem en een slechte opvolging van meldingen levert minder meldingen op, maar daardoor is de prestatie niet beter geworden.

⁵⁷ De term adoptanten wordt momenteel met name gebruikt binnen het SPA-project. Geveltuintjes en boomspiegels kunnen (op verzoek) ook worden geadopteerd alleen wordt dit nog niet zo genoemd. Door alle adoptievormen in de OR te bundelen ontstaat een krachtigere participatievorm.

Door het adopteren beter en breder te faciliteren kan het effect worden vergroot. Uit verschillende praktijkvoorbeelden blijkt dat een grotere zichtbaarheid van schoonmaken en een schone openbare ruimte bijdraagt aan minder zwerfafval. Wanneer bewoners hun burens de straat zien schoonmaken zijn zij eerder geneigd hun afval niet zomaar op straat achter te laten en soms zelfs hun burens te gaan helpen. Meer hierover is terug te vinden in hoofdstuk 7 over zichtbaarheid en in hoofdstuk 0 over gedragsbeïnvloeding.

De landelijke organisatie Nederland Schoon heeft recent een webmodule beschikbaar gesteld, waarmee gemeenten online adoptanten kunnen werven. Middels een grafische weergave is op een plattegrond van de stad te zien waar en wat is geadopteerd.

Een mooi voorbeeld: Stadswerk072 (vergelijkbaar met Spaarnelanden) van Alkmaar heeft op zijn website de module van Nederland Schoon geïntegreerd. Via deze website kunnen Initiatief nemende bewoners acties aankondigen en stukjes Alkmaar geadopteerd.

Maatregel 5-2: Er worden meer bewoners aangetrokken als adoptant, waarbij nadrukkelijk de zichtbaarheid en de gedragscomponent worden meegenomen. Met de inzet van een breder adoptantenprogramma wordt ingezet op een grotere impact voor een schonere stad.

Toelichting maatregel

In afstemming met Nederland Schoon wordt gekeken welke aanvliegroute voor Haarlem het meest geschikt is. Hierbij wordt ook gekeken hoe de adoptanten het beste kunnen worden gefaciliteerd. Na een start met enkele initiatieven wordt doorgepakt met de meest succesvolle voorbeelden. NME wordt bij de uitwerking en implementatie betrokken.

5.4 Ambassadeurs

In Schalkwijk wordt samengewerkt met zogenoemde ambassadeurs. Dit is gestart met een pilot en inmiddels is doorgepakt met een verdere uitrol. Ambassadeurs⁵⁸ zijn vrijwilligers, die in een bepaalde wijk wonen en willen meewerken aan een *schoon en heel* Haarlem. Zij maken geregeld meldingen en geven daar waar nodig voorlichting aan bewoners. Intern worden de meldingen beoordeeld en uitgezet voor uitvoering. Veel van de meldingen worden door het wijkteam opgelost.

In opdracht van Spaarnelanden heeft bureau SME Advies in 2017 een rapport opgesteld waarin een wijkgerichte aanpak in samenwerking met de bewoners wordt voorgesteld. In dit voorstel wordt hoog ingestoken op burgerparticipatie. Bij de verschillende aanpakacties zijn onder andere betrokken: leden bewonerscommissie Pré wonen, buurtouders en buurtambassadeurs uit de wijk. Daarnaast geeft het rapport nog een lijst met ideeën die ook inspelen op het contact maken met de buurt en ze erbij betrekken.

Maatregel 5-3: Er wordt uitvoering gegeven aan de aanbevelingen van SME Advies en ingezet op de werving en inschakeling van ambassadeurs in meerdere wijken van Haarlem.

⁵⁸ De ambassadeurs worden momenteel alleen betrokken bij de aspecten van schoon en heel waarvoor Spaarnelanden verantwoordelijk is.

Toelichting maatregel

In afstemming met SME Advies wordt het in 2017 uitgebrachte rapport geactualiseerd. Op basis hiervan wordt gekeken in hoeverre de startwijken Meerwijk en Delftwijk volgens het voorgestelde concept functioneren. Met mogelijke aanpassingen in de aanpak wordt het ambassadeurschap in deze wijken nieuw leven ingeblazen en bij succes uitgebreid naar nieuwe wijken.

5.5 Schoonmaakacties

Naast de (landelijk) gecoördineerde schoonmaakacties (bijvoorbeeld Opschoondag en Troeptrimmers) nemen steeds meer bewoners zelf het initiatief om een (ludieke) schoonmaakactie op te zetten en hier (veel) mensen bij te betrekken. Ook wordt hiervoor vaak succesvol aandacht gevraagd in de media. Door hier vanuit de gemeente in te faciliteren en te stimuleren ontstaat mogelijk een kettingreactie van verschillende schoonmaakacties.

Voorbeeld: de Zwerfinator, The Ocean Cleanup en de Plastic Soup Surfer zijn individuele actievoerders die met hun schoonmaakacties veel publiciteit weten te genereren. Een Haarlemse scholier⁵⁹ zag hierin een voorbeeld en gebruikt zijn zomervakantie om in navolging van deze heren een meerdaagse schoonmaakwandeling te ondernemen waarmee hij het Haarlems Dagblad en het Jeugdjournaal haalde. Een ander recent voorbeeld betreft een Haarlemse⁶⁰ die op zoek is naar 50 opruimers om samen de World Cleanup Day in Haarlem invulling te geven.

Maatregel 5-4: Er wordt een hulppakket samengesteld waarmee bewonersinitiatieven voor schoonmaakacties worden gefaciliteerd en bewoners worden aangemoedigd zelf schoonmaakacties op te zetten. Daarnaast worden landelijke en internationale acties beter gecoördineerd en gefaciliteerd voor de gemeente Haarlem.

Toelichting maatregel

Aan de hand van succesvolle voorbeelden bij andere gemeenten (bijvoorbeeld Leiden) wordt een ontwerp gemaakt voor het hulppakket en een afwegingskader uitgewerkt voor de beoordeling van initiatieven. Door deze uit te proberen bij de eerste acties en terugkoppeling te vragen van de gebruikers zal worden geëvalueerd en eventueel worden bijgesteld. Hierbij wordt vooral ingezet op structurele acties die in een bepaalde frequentie steeds worden herhaald.

5.6 School- en verenigingsactiviteiten

Naast de individuele en landelijke schoonmaakacties (zie vorige paragraaf) kunnen scholen en verenigingen ook worden opgeroepen een blijvende schoonmaakactie te organiseren voor hun leerlingen en leden. Hiermee wordt gewerkt aan een schonere buitenruimte en aan de bewustwording en verantwoordelijkheid van ieder(e) leerling/lid.

Natuur- en Milieu Educatie (NME) organiseert al vele jaren activiteiten voor leerlingen in het basisonderwijs. De aandacht voor zwerfvuil is ook een onderdeel van hun programma. Door jonge

⁵⁹ De 13-jarige scholier James Hillebrand uit de Leidsebuurt raapt alle zwerfafval op tijdens zijn 111 km lange wandeling in 11 dagen. www.james-ruimtop.weebly.com

⁶⁰ De Haarlemse Lisa Niehoff nam hiervoor het initiatief en wist daarmee publiciteit te scoren in het Haarlems Dagblad.

kinderen te wijzen op hun verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan een schone buitenruimte worden lesprogramma's gegeven (zie paragraaf 8.2) en schoonmaakacties uitgevoerd. Jaarlijks worden op deze manier duizenden kinderen betrokken. Dit zijn meestal kortstondige activiteiten, terwijl de gewenste effecten zich op langere termijn voordoen (gewijzigd gedrag).

Daarnaast zou het mooi zijn als scholen hun schoolplein en snoeproutes zouden adopteren en zelf de buitenruimte zwerfafvalvrij houden. Basisschool De Talenten heeft dit, in overleg met Spaarnelanden, al gedaan. Hierbij kan tegemoet worden gekomen door afvalknijpers te verstrekken, waarmee het schoonmaken makkelijker wordt gemaakt. Door de kinderen bij toerbeurt *dienst* te laten doen, blijft het thema zwerfafval structureel onder de aandacht en zullen ze het positieve gedrag ook gaan vertonen in de wijk.

Tot nu toe worden de uitgevoerde evaluaties door NME vooral gekwantificeerd in deelnemers. Het zou interessant zijn om ook zicht te krijgen op de impact op de beeldkwaliteit van de directe omgeving. Het programma kan daarmee effectiever worden ingezet voor een schonere stad.

Maatregel 5-5: De huidige school- en verenigingsactiviteiten worden verder uitgebouwd gericht op het leveren van een structurelere bijdrage aan een schone(re) stad.

Toelichting maatregel

Tot nu toe lag de aandacht vooral bij eenmalige schoonmaakacties bij scholen die ook het lesprogramma van de NME afnemen. Door scholen en verenigingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid (hun leden en leerlingen laten zwerfafval achter) en hun hulp te bieden (schoonmaakmaterialen) kunnen mogelijk adoptiegebieden worden aangewezen.

5.7 Winkeliers en horeca

In de afvalstoffenverordening worden winkels en horecaondernemers verantwoordelijk gehouden voor het schoonhouden van hun stoep tot en met 25 meter. In de afgelopen jaar heeft Handhaving actief ondernemers aangesproken op deze verantwoordelijkheid. Met betrekking tot het aanwezige zwerfafval en met betrekking tot het fout aanbieden van hun bedrijfsafval zijn gesprekken gevoerd. Een volgende stap wordt het opzoeken van de samenwerking. Omdat het gezamenlijke belang (een schone winkelstraat) voorop staat zal dat vooral de insteek worden van de op te zetten samenwerking.

Maatregel 5-6: Met winkeliers- en horecaverenigingen worden nieuwe en aanvullende afspraken gemaakt gericht op een betere samenwerking om de stoep voor hun zaak schoon te houden. Hierbij wordt ook gehandhaafd op het nakomen van de gemaakte afspraken.

Toelichting maatregel

In overleg met horeca- en winkeliersverenigingen wordt gezocht naar de eerste stap om te komen tot een samenwerking om de stoep schoon te houden. Na een succesvolle introductie wordt gekeken naar een volgende stap. Hierbij wordt ook afgestemd met de initiatieven die binnen het duurzaamheidsprogramma zijn ingezet en aangestuurd op gedeeld eigenaarschap.

6. Anders meten

Nauwkeurig vanuit drie invalshoeken meten wat je wil weten gericht op daar waar daadwerkelijk interventies op kunnen worden ingezet.

Met het verbreden van de scope tot *schoon* is het noodzakelijk dat ook het meten van de prestaties wordt aangepast. Op dit moment ligt de nadruk op het meten van de beeldkwaliteit volgens de CROW-methodiek⁶¹ aan de hand van de in de DDO opgenomen resultaatbladen. Het verrichten van de metingen (uitbested), het opstellen van de rapportages, de bijhorende overleggen en de daaruit voortkomende vervolgacties vragen veel tijd en er is regelmatig discussie over de validiteit van de metingen. Dit kan effectiever en efficiënter als er op een andere manier wordt gemeten.

Met de (gedeeltelijke) verschuiving van monitoring naar schouwen en van beeldkwaliteit naar schoonbeleving wordt een belangrijke stap gezet naar het vergroten van het inzicht in de aspecten die daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor de vervuiling van de stad. Met het aanpakken van de grootste oorzaken worden inspanningen ingezet op de activiteiten met het grootste effect.

6.1 Het huidige meten

Het meten van de beeldkwaliteit wordt in Haarlem sinds vele jaren ingezet voor het monitoren van de prestaties. Voor 26 meetlatten⁶² worden in 10 functionele gebieden 386 meetlocaties 4 keer per jaar gemeten. Zo wordt bijvoorbeeld in het winkelgebied (is een van de 10 functionele gebieden) het aantal stuks zwerfafval (fijn en grof) geteld op verschillende meetlocaties (aselect gekozen locaties van 10 bij 10 meter). Het aantal getelde stuks bepaalt in welke prestatieklasse A+ tot en met D de meting valt overeenkomstig de meetlat. Tenminste 90 procent van alle metingen dient te voldoen aan de kwaliteitsambitie die voor de betreffende meetlat (in dit geval zwerfafval) in combinatie met het betreffende functioneel gebied. Is bijvoorbeeld kwaliteitsambitie B afgesproken en zijn twee van de uitgevoerde 10 metingen uitgekomen op een C dan is dus wat betreft deze meetlat niet voldaan aan de ambitie.

Ieder kwartaal voert een extern bureau dit onderzoek uit en aan de hand van hun rapportage worden tactische overleggen gevoerd tussen de gemeente en Spaarnelanden. In de gezamenlijke analyse van de prestaties komen regelmatig onduidelijkheden naar voren, waardoor discussie ontstaat over de validiteit van de metingen. Want seizoensinvloeden, tijdstip en dag van meten en wat wel en niet moet worden meegeteld als stuks zwerfafval vertroebelen de interpretatie van de meting en het inzicht in de eventueel in te zetten interventies.

Voor het verkrijgen van de zwerfafvalsubsidie is het monitoren van de beeldkwaliteit verplicht. Tevens is dit de meest gebruikte methode in Nederland waardoor vergelijking met de prestaties van andere gemeenten mogelijk is. Door naast de prestaties op basis van beeldkwaliteit ook de prestaties op basis van schoonbeleving en schouwen in te voeren komt er een beter inzicht in de aspecten die bepalend zijn voor een schone stad.

⁶¹ Een methodiek die door het instituut CROW is vastgesteld aan de hand waarvan op een objectieve wijze gestandaardiseerde metingen kunnen worden verricht.

⁶² Dit betreft de meetlatten voor het domein Afval & Reiniging. Hierin zijn niet de meetlatten voor "heel" meegenomen. Deze vallen onder het domein Elementenverhardingen.

Maatregel 6-1: In overleg tussen de gemeente en Spaarnelanden wordt het huidige meten van de beeldkwaliteit afgestemd op het meten van de schoonbeleving. De nieuwe combinatie van meetmethoden geeft een valide inzicht in de aspecten waaraan gewerkt moet worden voor een schonere stad.

Toelichting maatregel

In overleg met Spaarnelanden worden de categorieën voor functioneel gebieden en meetlatten aangepast. Ook de frequentie van meten wordt heroverwogen. Voor de geselecteerde meetlatten worden afspraken gemaakt gericht op het vergroten van de validiteit. Bij verschillende gespecialiseerde onderzoeksbureaus wordt een offerte aanvraagd op basis van de nieuw geformuleerde onderzoeksvraag. Verwacht wordt dat de onderzoekskosten significant lager zullen zijn dan de huidige kosten.

6.2 Schouwen

Met het terugbrengen van de monitoring van de beeldkwaliteit tot het noodzakelijk minimum dient op andere wijze invulling gegeven te worden aan het bewaken van de kwaliteit. Het schouwen van de (reinigings)activiteiten direct na de uitvoering geeft op de meest directe wijze terugkoppeling over de kwaliteit van het geleverde werk. Door het verschuiven van (een gedeelte van) de monitoring (door een externe organisatie) naar het schouwen (door hiervoor opgeleide eigen medewerkers van Spaarnelanden) wordt het mogelijk directer bij te sturen en aanpassingen door te voeren in de wijze van uitvoeren.

Voorbeeld: Bij Stadswerk 072 (de uitvoeringsorganisatie voor Alkmaar) hebben een aantal hiervoor aangewezen medewerkers een cursus gevolgd waarbij het objectief schouwen is aangeleerd. Deze medewerkers vullen dagelijks schouwformulieren in aan de hand van hun *objectieve* bevindingen ter plaatse. Niet alleen de kwaliteit van het werk, maar ook de verbeterpunten en inzicht in de snelheid waarmee gebieden vervuilen wordt hiermee gerapporteerd.

Maatregel 6-2: Er wordt een verbeterd schouwinstrument ontwikkeld waarmee aangewezen medewerkers op eenvoudige, transparante en objectieve wijze het uitgevoerde werk kunnen beoordelen. Op basis hiervan worden direct herstelacties uitgezet en rapportages samengevat.

Toelichting maatregel

Op basis van de ervaringen van Stadswerk 072 wordt gekeken op welke wijze Spaarnelanden met schouwen door eigen medewerkers aan de gang kan gaan. De gemeente laat hierbij het initiatief aan Spaarnelanden, maar wil graag geïnformeerd worden over de ervaringen. De schouwrapportages zijn ook onderdeel van de gecombineerde meetmethode (zie paragraaf 6.4)

6.3 Schoonbeleving

Uit onderzoek blijkt dat niet ieder soort zwerfafval dezelfde ergernis oplevert. Zo blijken grote stukken zwerfafval (bijvoorbeeld milkshakebekers en patatbakjes) veel meer in het oog te vallen

dan bijvoorbeeld peuken of kauwgom. Maar in de objectieve meting van de beeldkwaliteit wordt geteld in stuks waarbij de mate van ergernis geen rol speelt. Moet nu ingezet worden op het verwijderen van kauwgom of levert dit nauwelijks een bijdrage aan het verkleinen van de ergernis. Door de schoonbeleving te meten wordt het belang van de verschillende aspecten duidelijk. Er worden momenteel slechts 1 keer per 2 jaar in het omnibusonderzoek van de gemeente vragen gesteld over de schoonbeleving. Bovendien is de vraagstelling algemeen, waardoor op basis van de resultaten geen duidelijke conclusies worden getrokken en acties kunnen worden ingezet. Door meer de nadruk te leggen op de schoonbeleving bij de gebruikers van de stad komt een beter gewogen en representatief resultaat naar voren, waarbij per aspect de correlatie met de schoonbeleving kan worden bepaald. Wanneer met behulp van straatinterviews enquêtes worden afgenomen doet zich tevens een mooi contactmoment voor, waarbij de geïnterviewden betrokken kunnen worden bij het schoonhouden van de stad.

Maatregel 6-3: Er worden structureel straatinterviews uitgevoerd op basis waarop inzicht wordt verkregen in de schoonbeleving. Hierbij wordt ook aansluiting gezocht bij het huidige omnibusonderzoek.

Toelichting maatregel

Rijkswaterstaat heeft een aantal uren van een in schoonbeleving gespecialiseerd bureau kosteloos ter beschikking gesteld. Met hulp van dit bureau wordt zo snel mogelijk een basisplan gemaakt voor het meten van de schoonbeleving. Op basis van de eerste metingen worden interventies uitgewerkt, uitgezet en gemonitord. Op basis van een snelle evaluatie wordt doorgepakt met bijstellingen en uitbreidingen.

6.4 Sturen op de combinatie van meetmethoden

De drie hierboven beschreven meetmethoden (schouwen, monitoren van de beeldkwaliteit en enquêteren van de schoonbeleving) geven ieder voor zich een eigen beeld van de geleverde prestaties. Juist de combinatie geeft het inzicht dat gebruikt kan worden om de dienstverlening effectief en efficiënt te verbeteren. Niet alleen de prestaties van Spaarnelanden, maar ook die van alle opgetuigde participaties (zie hoofdstuk 0) en ingezette interventies kunnen en zullen meegenomen worden in de vernieuwde gecombineerde meetmethode en bijhorende rapportage. De verwachting is dat op basis van deze korte en bondige rapportage minder discussie is over de validiteit en betere vervolgacties kunnen worden ingezet.

Maatregel 6-4: Op basis van de resultaten van de drie meetmethoden wordt in samenwerking tussen gemeente en Spaarnelanden een vernieuwde korte en bondige rapportage afgesproken.

Toelichting maatregel

De huidige DDO biedt voldoende ruimte om wijze waarop gerapporteerd wordt en bijhorende overleggen worden gehouden aan te passen. Dit zal mede in overleg met de opdrachtgever plaatsvinden.

De ervaringen met de nieuwe manier van meten (beeldkwaliteit in combinatie met schoonbeleving) zullen op termijn ook leiden tot het vaststellen van nieuwe (prestatie)indicatoren voor de P&C-cyclus.

7. Zichtbaarheid

Het zichtbaar schoonhouden van de stad lokt reacties uit, omdat een goed voorbeeld doet volgen.

7.1 Inleiding

Onderzoek wijst uit dat voor publiek zichtbare schoonmaakactiviteiten bijdragen aan de schoonbeleving van de stad. Met het zien van reinigingswerkzaamheden wordt onbewust de nadruk gelegd op de moeite die gedaan wordt om de stad schoon te krijgen en te houden. Veegmachines die direct na het opbreken van de markt of de sluiting van een evenement starten met het schoonmaken van de Grote Markt kunnen rekenen op de sympathie van passanten. Het geeft het signaal af dat Haarlem serieus werk maakt van een schone stad. Zo wordt de drempel om zwerfafval achter te laten op een schoon plein ook hoger dan op een plein dat toch al vervuild is. In de eigen buurt werkt dit precies hetzelfde. Als de buurvrouw voortdurend aandacht geeft aan het schoonhouden van de stoep voor haar huis levert dit bijna schaamte op als uw stoep zichtbaar verrommelt door het gebrek aan uw eigen aandacht hiervoor.

In de volgende drie paragrafen wordt vanuit de bovengenoemde perspectieven beschreven op welke wijze Haarlem schoon zichtbaarder wil maken.

7.2 Zichtbaar schoonmaken

De zeer aanwezige Groene Muggen worden ingezet bij schoonmaakacties en voorlichtingstaken. De in felgroene overalls geklede schoonmakers met ouderwetse bakfietsen en de voorlichters ontsnappen niet aan de aandacht van het passerend publiek. Op hun eigen ludieke wijze spreken ze mensen aan en leggen de nadruk op de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een schone stad. Groene Muggen worden vooral ingezet in de winkelgebieden op drukke winkeltijden en bij evenementen met veel bezoekers. Op deze wijze weten zij bij een groot publiek onder ogen te komen en zijn ze dus heel zichtbaar.

Ook de wijkteams en veegploegen van Spaarnelanden zijn duidelijk herkenbaar aan het werk. In hun fel fluorescerende kleding en materieel met Spaarnelanden-logo's op de portieren is het voor eenieder die langs loopt, fietst of rijdt duidelijk dat er gewerkt wordt aan een schone stad. Echter door de drukte op straat, de grootte van het ingezette materieel en de daarmee samenhangende veiligheid en bereikbaarheid is ervoor gekozen vooral in de randen van de dag schoon te maken. Zo kan er snel en efficiënt worden gereinigd zonder veiligheidsrisico's. Dit gaat echter ten koste van de zichtbaarheid, want in de randen van de dag is minder publiek op de been. Door zowel bij het uitvoeren van reinigingstaken als in communicatiemiddelen de nadruk te leggen op zichtbaarheid wordt tevens een bijdrage geleverd aan de bereidheid om het samen aan te pakken. Hierdoor zijn bewoners en ondernemers bereid hun steentje bij te dragen en hun verantwoordelijkheid op te pakken.

Omdat de Groene Mug maar beperkt kan worden ingezet en het zichtbaar schoonmaken een belangrijke bijdrage kan leveren aan de voorbeeldfunctie wordt de volgende maatregel ingesteld:

Maatregel 7-1: Spaarnelanden gaat schoonmaakwerkzaamheden zichtbaarder uitvoeren. Op basis van de resultaten met enkele proeven wordt uitgebouwd naar een standaard werkwijze.

Toelichting maatregel

Een mogelijkheid: Met de snelle opmars in de elektrificering van voertuigen komt steeds meer stiller klein materieel beschikbaar, waarmee ook in drukke winkelgebieden makkelijk wendbaar een weg kan worden gevonden. Vooral op drukke winkeldagen kunnen kleine calamiteiten door een klein team van medewerkers worden verholpen.

7.3 Zichtbaar schoon

De nieuwe meetmethode (schoonbeleving) geeft een aanvullend inzicht in de aspecten die volgens bewoners bepalend zijn. Deze aspecten zullen niet alleen betrekking hebben op zwerfafval, maar ook op bijvoorbeeld onkruid, wildplak en een kapotte stoeptegel. Het gaat dus niet alleen om *schoon* maar ook om *heel*. De aanpak van een schone stad vraagt dan ook om een specifiek samengesteld actiegericht team. Geen projectteam, omdat er geen eindpunt kan worden vastgesteld, maar een toegewijde groep “vaste” medewerkers met voldoende mandaat en middelen. Een team⁶³ dat alle aspecten in z'n takenpakket heeft zitten dat bijdraagt aan een verbetering in de schoonbeleving.

De zichtbaarheid van de afvalbakken is in belangrijke mate bepalend voor de mate waarin ervan gebruik wordt gemaakt. De kleur van de afvalbakken en de locaties waar ze staan kwamen al eerder aan de orde in paragraaf 4.5 waarin het afvalbakkenplan staat beschreven. Afvalbakken⁶⁴ blijken hierdoor ook een goed communicatiemiddel om schoon zichtbaar te maken en spreken in te zetten gericht op gedragsbeïnvloeding.

Voorbeeld: de gemeente Den Haag heeft met behulp van spreken op afvalbakken een succesvolle campagne gevoerd gericht op het aanspreken van buurtbewoners. Op de afvalbak werd de tekst "dit plein houd ik schoon omdat..." geplaatst. Uit het onderzoek bleek in deze afvalbakken bijna 16% meer afval te zitten dan tijdens de periode voor het aanbrengen van de tekst.

Maatregel 7-2: Op een aantal afvalbakken worden teksten aangebracht waarmee bewoners worden aangesproken mee te doen aan het schoonhouden van de omgeving. Op basis van de resultaten worden ook andere afvalbakken van teksten voorzien.

⁶³ In dit team zitten bij voorkeur de opdrachtgever (Bbor), de contractmanager (PCM) en de beleidsuitvoerder (Bbor) namens Haarlem en vertegenwoordigers van Spaarnelanden die verantwoordelijk zijn voor de operationele aansturing.

⁶⁴ Naast afvalbakken kunnen ook ondergrondse containers ingezet worden als communicatiemiddel. Verschillende gemeenten hebben hier succesvol mee geëxperimenteerd. Bij voorbeeld door de afstand naar de volgende container aan te geven.

Toelichting maatregel

Op basis van het rapport van D&B over het onderzoek in Den Haag wordt ook gestart in Haarlem. Hierbij wordt niet alleen naar teksten gekeken, maar ook voorzichtig geëxperimenteerd met het presenteren/voorstellen van de adoptanten en mogelijk de ambassadeurs.

7.4 Zichtbaar participeren

In hoofdstuk 5 is al het belang van participeren van bewoners en ondernemers beschreven. Daarbij kwamen ook al een aantal communicatie-aspecten ter sprake waar met behulp van webpagina's zichtbaar werd wie, waarin en waar participeert als melder⁶⁵, adoptant of mogelijk zelfs als ambassadeur. Naast de zichtbaarheid op het internet blijkt ook het vergroten van de zichtbaarheid in de buitenruimte van toegevoegde waarde te zijn.

Voorbeeld: Amsterdam heeft bij verschillende containerlocaties die bekend staan om de vele bijplaatsingen (hotspots genoemd) banners geplaatst met portretten van buurtbewoners die zich inzetten voor het schoonhouden van de buurt. Uit onderzoek blijkt dat de buurt zichtbaar schoner is en dat beeld wordt ondersteund uit de reacties die voortkomen uit gehouden straatinterviews. In Haarlem is nog geen ervaring opgedaan met deze manier van het zichtbaar maken van participatie, daarom wordt eerst met een kleine pilot onderzocht of dit ook in Haarlem kan werken.

Maatregel 7-3: Met een pilot wordt gekeken of met communicatie-uitingen participatie zichtbaar gemaakt kan worden en kan bijdragen aan meer sympathie in de buurt voor het gezamenlijk schoonhouden van de omgeving.

Toelichting maatregel

Op basis van onderzoeksresultaten (in opdracht) van Nederland Schoon wordt een pilot ontwikkeld voor Haarlem. Hierbij wordt voorzichtig geëxperimenteerd met het voorstellen van de adoptanten en mogelijk de ambassadeurs. Dit kan alleen met volledige toestemming van de betreffende personen, waarbij zorgvuldig de (persoonlijke) effecten van de pilot worden geëvalueerd.

⁶⁵ Waarbij voorkomen dient te worden dat melders worden gezien als verraders van de buurt.

8. Gedragsbeïnvloeding

We hebben geen kleine groep mensen nodig die het perfect doet, maar een hele grote groep die het (niet perfect) doet.

De stad wordt door intensiever gebruik steeds sneller vuil. Alleen maar regelmatig schoonmaken helpt hierbij niet (voldoende). Om deze ontwikkeling te doorbreken⁶⁶ zal ingezet moeten worden op structurele gedragsverandering⁶⁷ bij alle gebruikers van de buitenruimte.

Bewoners, bezoekers, winkeliers en bedrijven zullen moeten worden aangezet hun gedrag te veranderen en een grotere bijdrage moeten leveren aan het schoonhouden van de stad. Hiervoor dient een gedragsbeïnvloedingsprogramma te worden opgezet. Een informatiebijeenkomst, folder, brief en/of poster alleen volstaat niet.

Om een bestendige gedragsverandering te bewerkstelligen dient een intensief programma te worden opgesteld dat als overkoepelend thema op alle onderdelen van het beleid moet worden ingezet. Voor de gedragsverandering dient de driehoek service – communicatie – handhaving goed ingericht te worden. Hiervoor dient een stevig langlopend traject te worden neergezet.

Hiervoor zullen de nodige financiële middelen vrijgemaakt dienen te worden. Vooral nog is hiervoor binnen de begroting slechts een bescheiden bedrag gereserveerd (zie paragraaf 10.2). Op basis van het in het onderliggende beleid geformuleerde ambitieniveau is dit bedrag bij lange na niet toereikend.

8.1 Nudges

De Engelse term *nudge* wordt hier gebruikt voor een *duwtje in de goede richting*, waarbij mensen worden aangezet tot het gewenst gedrag. Het gewenste gedrag is wat betreft Beleidsplan Schoon gericht op het voorkomen van (zwerf)afval en het opruimen van (zwerf)afval. Een mooi voorbeeld van een *nudge* is de meegenomen drinkbeker die bij een take-away leidt tot een korting of een grotere hoeveelheid koffie voor dezelfde prijs. Het voordeel doet zich voor op meerdere vlakken: prijsvoordeel, minder afval en een langere tijd dat de koffie heet blijft in de eigen drinkbeker ten opzichte van het kartonnen alternatief. Maar ook door schoolkinderen een broodtrommel te geven voor hun lunch worden grote hoeveelheden (plastic) boterhamzakjes bespaard. Of de grasmattjes rondom ondergrondse containers die bijdragen aan minder bijplaatsingen. Het verzinnen van goede werkbare *nudges* is een creatief en lastig proces. Maar doordat vele *nudges* breed toepasbaar zijn en vele gemeenten op zoek zijn naar de ultieme oplossing is dit niet een individuele worsteling, maar een breed gedragen uitdaging.

⁶⁶ Het streven is de snelheid waarmee de buitenruimte vervuild te vertragen, ondanks dat de buitenruimte intensiever wordt gebruikt.

⁶⁷ In de opinienota (Visie Schoon) is de Commissie Beheer gevraagd te kiezen voor de inzet van gedragsbeïnvloeding

Maatregel 8-1: Verschillende nudges worden ingezet voor het voorkomen en opruimen van (zwerf)afval, zoals bijvoorbeeld korting op de koffie bij een zelf meegebrachte drinkbeker. Hierbij wordt gebruik gemaakt van kennis en kunde van andere gemeenten.

Toelichting maatregel

In afstemming met Nederland Schoon wordt gekeken welke aanvliegroute voor Haarlem het meest geschikt is. Nederland Schoon weet welke gemeenten hierin al serieuze stappen hebben gezet en hoe deze kennis kan worden gedeeld.

8.2 Educatie

Met educatie wordt gewerkt aan kennisoverdracht en houdingverandering, waarbij het de bedoeling is dat dit leidt tot een blijvende gedragsverandering. De ervaring leert dat de lessen veel indruk maken op de kinderen en (zo wordt aangenomen) ook een positieve impact op hun (toekomstig) afvalgedrag hebben. Vooral met terugkomsessies en herinneringslessen (bijvoorbeeld in het voortgezet onderwijs) zou mogelijk een tweede meer blijvende impuls kunnen worden gegeven.

Een door NME georganiseerde schooldag waar kinderen van 4 tot 12 jaar bewust worden gemaakt van de noodzaak van een schone stad en een schone zee is een mooi voorbeeld van educatie. Kinderen leren hierbij hun eigen verantwoordelijk kennen en spreken in het mooiste geval ook hun ouders hierop aan. De NME zet zich met een breed (les)programma in voor alle groepen van het basisonderwijs.

Door lesprogramma's te koppelen aan activiteiten⁶⁸ (zien paragraaf 5.6) wordt de theorie in de praktijk gebracht. Recentelijk hebben Spaarnelanden en NME een pilot uitgevoerd op verschillende Haarlemse basisscholen met het scheiden van afval. De scholen kregen duo-en gft-containers tot hun beschikking. NME Haarlem verzorgde de educatie over afvalscheiding. Deze actie zal ook enig effect hebben op het voorkomen van zwerfafval.

Maatregel 8-2: Scholieren worden aangesproken op hun gedrag gericht op hun blijvende bijdrage en zorg voor een schone buitenruimte, waarbij het niet alleen gaat om de kwantiteit (aantal deelnemende scholieren) maar ook de kwaliteit (blijvende impact).

Toelichting maatregel

In afstemming met Nederland Schoon wordt gekeken welke aanvliegroute voor Haarlem het meest geschikt is. Hierbij wordt bekeken hoe scholieren van het middelbaar en voortgezet onderwijs kunnen worden betrokken met aansprekende impactvolle programma's.

Zo zouden bijvoorbeeld de leerkrachten meer kunnen worden betrokken door ze te trainen en te ondersteunen. Leerkrachten kunnen veel zelf doen en het onderwerp kan bij allerlei vakken terugkomen (rekenen, taal, geschiedenis etc.). Vanuit NME kunnen hiervoor nieuwe educatieve materialen worden ontwikkeld en ter beschikking worden gesteld.

⁶⁸ NME verzorgt en ondersteunt zowel de lesprogramma's als de opstart van de schoolactiviteiten. Vooral deze combinatie blijkt succesvol.

Mogelijk zal het betrekken van kinderen uit het voortgezet onderwijs een lastige klus blijken te zijn, maar als een pilot met kinderen uit deze leeftijdscategorie goede resultaten oplevert dan kan hier verder een vervolg aan worden gegeven. Hiermee kunnen vooral de kinderen worden bereikt die als basisscholer al aan het NME-lesprogramma hebben deelgenomen. Er zijn bureaus die veel ervaring hebben opgebouwd met scholieren uit het voortgezet onderwijs. Deze blijken notoire vervuilers te zijn.

8.3 Aansluitingen met andere thema's

Het thema afval valt prima te combineren met grotere thema's en programma's rondom duurzaamheid en circulariteit. Binnen Haarlem zijn verschillende programma's actief. Zowel geïnitieerd door de gemeente als ook door lokale (ondernemers)verenigingen en (landelijke) organisaties. Door aansluiting te vinden bij passende initiatieven kan een groter vliegwiel in werking worden gezet en een groter resultaat in zicht komen.

8.4 Handhaving

Sluitstuk op het gedragsprogramma is de handhaving. Waar de vrijwilligheid ophoudt en willens en wetens niet gewenst gedrag wordt vertoond zal met behulp van handhaving (aanspreken, waarschuwingen en boetes) gedrag worden afgedwongen. In paragraaf 4.8 zijn reeds een aantal mogelijke nieuwe spelregels als voorbeeld aangehaald. Want alleen op basis van verordeningen kan Handhaving uiteindelijk doorpakken en gedrag afdwingen.

9. Duurzaamheid en milieu

Haarlem streeft naar een duurzame samenleving en een zo klein mogelijke milieubelasting waarbij ook vanuit Beleidsplan Schoon een bijdrage mag worden verwacht.

9.1 Inleiding

Naast een schone(re) stad is het Beleidsplan Schoon ook gericht op het realiseren van een bijdrage aan de duurzaamheid en het verkleinen van de milieubelasting. Bij het uitvoeren van iedere maatregel zal dus ook altijd rekening gehouden moeten worden met deze twee aspecten. Verschillende maatregelen leveren impliciet al een bijdrage aan het verkleinen van de milieubelasting, maar er zijn ook maatregelen voorgesteld die lastiger uitvoerbaar zijn als hier rekening mee moet worden gehouden.

Zo voorkomen reinigingswerkzaamheden dat plastic zwerfafval blijvend in het milieu achter blijft (*plastic soup*) en mogelijk door vogels en andere dieren wordt opgegeten. Hier draagt de maatregel dus bij aan het verlagen van de milieubelasting.

Maar bij het verwijderen van onkruid, kauwgom en graffiti zijn chemische bestrijdingsmiddelen misschien wel het meest effectief, maar ook flink milieubelastend. Hierbij worden inmiddels alternatieve reinigingsmiddelen ingezet.

In dit hoofdstuk zijn geen nieuwe maatregelen opgenomen. Bij de uitvoering van alle maatregelen die in onderliggend plan zijn opgenomen zal steeds ook het aspect duurzaamheid en milieu worden meegenomen.

9.2 Voorkomen, hergebruiken en recyclen

Het voorkomen, hergebruiken en recyclen van (zwerf)afval zijn niet alleen gericht op het schoonhouden van de stad, maar leveren ook in opgesomde volgorde een belangrijke bijdrage aan het realiseren van circulariteit.

Afval wordt voorkomen als het (verpakkings)ontwerp gericht is op meervoudig gebruik in plaats van *single use*. Een hardplastic drinkbus in plaats van een weggooiflesje. Een broodtrommeltje in plaats van een broodzakje. Hoewel het voorkomen van afval voor het grootste deel buiten de reikwijdte van de gemeente ligt kan Haarlem het meervoudige gebruik wel aanmoedigen en supporten.

Het hergebruiken van verpakkingsmaterialen wordt vooral mogelijk door het uitbreiden van de huidige statiegeldregeling. Maar de plastic drinkflesjes en de drinkblikjes waar het momenteel politiek gezien over gaat zullen niet worden hergebruikt maar worden gerecycled. De consument kan er wel voor kiezen de drinkflesjes een extra keer te vullen met bijvoorbeeld kraanwater. Ook hier kan de gemeente aanmoedigen en supporten en faciliteren. Bijvoorbeeld door het plaatsen van tappunten voor drinkwater.

Het recyclen van zwerfafval wordt vooral mogelijk als bronscheiding wordt gefaciliteerd. Hiervoor zullen afvalbakken voor te recyclen fracties moeten worden uitgezet. Bij deze maatregel wordt niet zo zeer ingezet op het behalen van een zo hoog mogelijk scheidingspercentage, maar veel meer

ingezet op de consequente noodzakelijke gedragsverandering met betrekking tot afval scheiden. In paragraaf 4.5 werd het afvalbakkenplan beschreven. Onderdeel van dit plan is ook het faciliteren van gescheiden inzamelen.

9.3 Bedrijfsvoering

Bij het uitvoeren van reinigingswerkzaamheden worden materieel, gereedschappen en reinigingsmiddelen ingezet die vaak ook impact hebben op de milieubelasting. Met de snel voortschrijdende stand van de techniek kunnen de huidige voertuigen met aandrijving op basis van fossiele brandstoffen (vooral de kleinere) vervangen worden voor voertuigen met aandrijving op basis van herwinbare energie.

Bij duurzaam en milieuvriendelijk schoonmaken wordt ook gedacht aan de inzet van schoonmaakmiddelen met een zo laag mogelijk milieubelasting.

Reeds bij de inkoop van inzamelmiddelen, materieel en gereedschappen kan worden nagedacht over de economische en technische gebruiksduur en de mogelijkheden die er zijn als deze is verlopen (doorverkopen, reviseren, andere gebruiksfunctie).

Een ander aandachtspunt betreft het verwijderen van zwerfafval voor het maaien. Blikjes en plastic flesjes die door de maaimachine worden versnipperd bevatten scherpe randen die gevaarlijk kunnen zijn voor mens en dier.

Reinigingswerk is vaak ook zwaar werk. Fysieke inspanningen (tillen, duwen, trekken, bukken) vragen een goede conditie van de medewerkers. Aandacht voor de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers is en blijft een belangrijk aandachtspunt binnen de bedrijfsvoering.

Ook de in paragraaf 4.2 genoemde beheervriendelijke buitenruimte zal vanuit dit oogpunt moeten worden nagestreefd. Dus niet alleen gericht op een efficiënte, maar ook op een duurzame bedrijfsvoering.

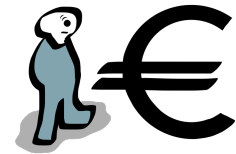
9.4 Teamaanpak

Binnen de gemeente wordt duurzaamheid nagestreefd. Medewerkers van verschillende afdelingen werken binnen het duurzaamheidsprogramma aan verschillende activiteiten. Haarlem Circulair 2040 is daar een onderdeel van. Vanuit beleidsuitvoering afval & reiniging zal op basis van de in dit hoofdstuk opgenomen aspecten aansluiting worden gezocht met reeds bestaande initiatieven.

In paragraaf 4.3 (voorkomen van afval) werd al een voorbeeld gegeven van een mogelijke samenwerking als bij de campagne tegen voedselverspilling (met doggybags) gekozen zou worden voor en iets bredere scope en ook ingezet wordt op het vermijden van stuksverpakkingen.

10. Planning en kosten

Door de maatregelen te verdelen over de gehele looptijd op basis van prioriteit worden de kosten gelijkmatig verdeeld over de jaren.

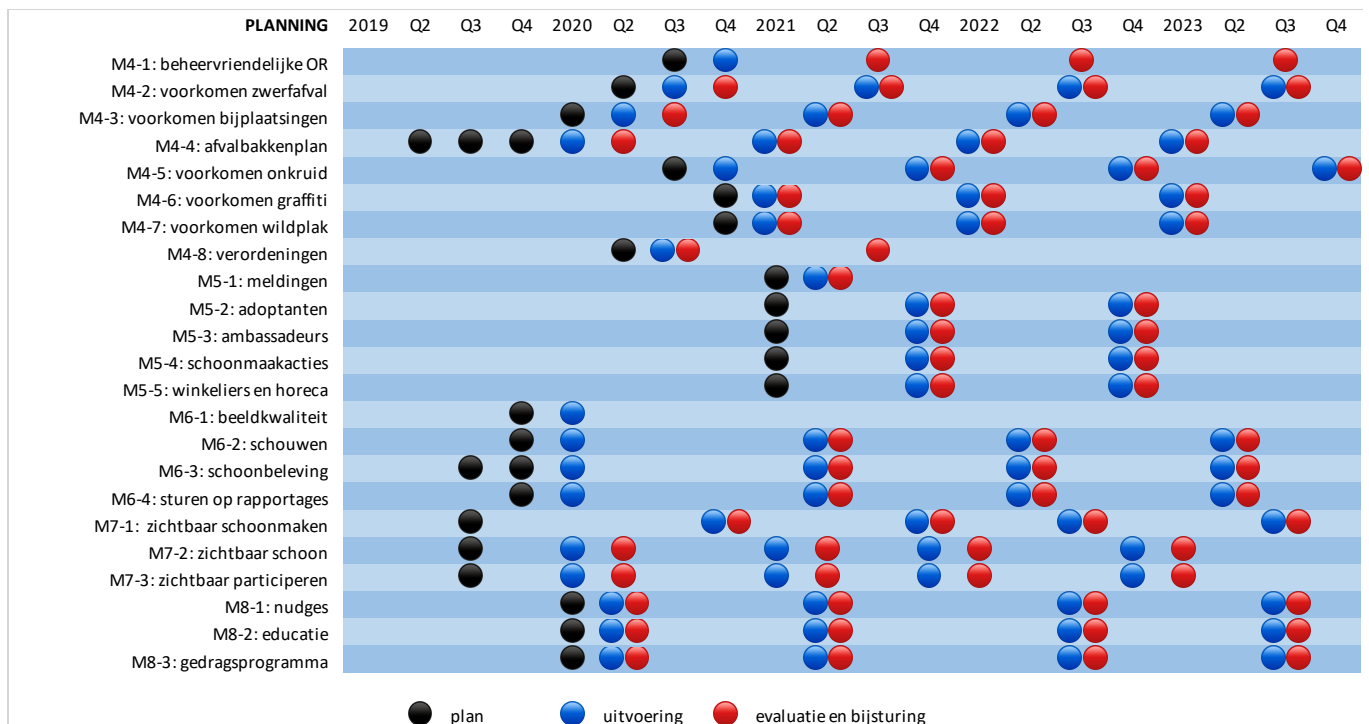
10.1 Planning

Het Beleidsplan Schoon betreft een maatregelenprogramma voor circa vijf jaar. Vanaf de vaststelling door de gemeenteraad in het najaar van 2019 (naar verwachting) tot en met 2023 betreft dit 18 kwartalen. De start van de uitwerking van een beperkt aantal maatregelen heeft op verzoek van de gemeenteraad (motie) al vooraf aan de vaststelling heeft plaatsgevonden.

Gezien het grote aantal is het onuitvoerbaar om alle maatregelen direct vanaf de start op te pakken. Daarnaast vallen de financiële middelen jaarlijks vrij en zijn dus niet bij aanvang van de beleidsperiode volledig beschikbaar.

Er is gekozen voor een verdeling over de gehele looptijd van het beleidsplan, waarbij rekening is gehouden met de samenhang en afhankelijkheden tussen de verschillende maatregelen. Voor alle maatregelen is naast de planvorming en de uitvoering rekening gehouden met de evaluatie van de uitvoering en het bijsturen hierop.

De prioriteiten in de planning zijn gebaseerd op de verwachte bijdrage aan een schonere stad en de vrijval van subsidies. Zo kan in 2019 nog gebruik gemaakt worden van de voor Haarlem kosteloze adviesdiensten van Nederland Schoon (zichtbaarheid) en RWS (schoonbeleving).

10.2 Begroting

Binnen de gegeven financiële middelen is middels herprioriteren naar ruimte gezocht voor het bekostigen van de uitvoering van het nieuwe beleid. Dit is een stevige opgave bovenop de vastgestelde teruglopende contractbedragen binnen de DDO en de onduidelijkheid over de hoogte van de te ontvangen jaarlijkse zwerfafvalvergoeding vanuit Nedvang. Dit betekent dat de ambitieuze doelstelling (schoner) moet worden gerealiseerd binnen de huidige begroting voor reiniging.

Er zijn vijf richtingen, waarmee deze verschuiving wordt ingezet:

- Door van iedere uit te geven euro te bepalen in welke mate deze bijdraagt aan een structureel schonere stad moet duidelijk worden welke gelden beter of anders kunnen worden besteed. Het eerder beschreven onderzoek naar de schoonbeleving (paragraaf 6.3) draagt bij aan het achterhalen van de meest bepalende aspecten. Vooruitlopend hierop wordt gestart met die aspecten die vanuit landelijk uitgevoerd onderzoek bepalend blijken te zijn,
- Door te investeren in oplossingen gericht op het voorkomen van het ontstaan van vervuiling (preventieve maatregelen), zoals eerder aangehaald met betrekking tot de beheervriendelijke buitenruimte, kan op termijn bespaard worden in het schoonmaken (curatieve maatregelen). Een voorbeeld hiervan is het aanbrengen van een verdichting van de verharding om onkruid tegen te gaan (paragraaf 4.6),
- Door gebruikers (bewoners en ondernemers) van de buitenruimte aan te spreken op de gezamenlijke verantwoordelijkheid en ze middels participatie nog meer te betrekken bij het schoonhouden en schoonmaken van de stad komt (op termijn) geld vrij binnen de uitvoeringsorganisaties (hoofdstuk 5),
- Door de verschuiving van monitoring naar schouwen, de verschuiving van beeldkwaliteit naar schoonbeleving en de nieuwe co-productieve samenwerking wordt een wijziging in de taakopvatting gerealiseerd van achteraf controleren en afrekenen, naar borgen van kwaliteit en samen optrekken. (Een deel van) de tijd en het geld dat nu besteed wordt aan het maken van rapportages kan beter besteed worden aan het ontwikkelen van een nieuw instrumentarium dat past bij de nieuwe samenwerking en een opstap geeft voor de nieuwe DDO die over circa twee jaar moet worden afgesloten (hoofdstuk 6),
- Door de jaarlijkse zwerfafvalvergoeding geheel in te zetten voor die maatregelen die voldoen aan de spelregels die hiervoor zijn gesteld (denk aan: gedragsbeïnvloeding, participatie en educatie) en op zoek te gaan naar andere subsidiepotjes van bijvoorbeeld Nederland Schoon en RWS.

Op de volgende pagina is een indicatieve staat van herkomst en bestedingen opgenomen. Bij de herkomst komt de grootste bijdrage van het afvalfonds. Met de jaarlijkse subsidie (1,16 euro per inwoner) wordt het voor de komende 5 jaar mogelijk een belangrijk deel van de uitvoering van het beleid (maatregelen) te realiseren. Bij de overige bronnen van herkomst gaat het vooral om het afbouwen van activiteiten door een andere manier van uitvoeren (meetmethode) of een werkwijze die meer gericht is op het voorkomen (verdichting van verharding voor het voorkomen van onkruid).

Bij de bestedingen is een verdeling gemaakt per maatregel die aansluit op de planning. Bij het schrijven van de projectplannen en het opzetten van acties die horen bij de maatregelen wordt duidelijk of begroting toereikend is. Het is mogelijk dat er afwijkingen voorkomen, omdat bovenstaande begroting niet is gebaseerd op opgevraagde offertes, maar op ervaringscijfers.

Afwijkingen per maatregel worden niet voorgelegd aan de gemeenteraad zolang de overall begroting niet wordt overschreden. Als maatregelen op andere wijze aanvullende financiering nodig hebben dan wordt hier een besluit van de Raad voor gevraagd.

De begrote bedragen betreffen alleen externe uitgaven. Er zijn geen in euro's omgerekende manuren van medewerkers van de gemeente, Spaarnelanden en NME in de begroting opgenomen.

STAAT VAN HERKOMST EN BESTEDINGEN

HERKOMST	<i>totaal</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
1. Monitoring beeldkwaliteit	€ 25.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
2. Minder onkruid verwijderen	€ 15.000	€ -	€ 1.000	€ 4.000	€ 5.000	€ 5.000
3. Minder kauwgom verwijderen	€ 10.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
4. Bijdrage Nederland Schoon	€ 2.000	€ 2.000	€ -	€ -	€ -	€ -
5. Bijdrage Rijkswaterstaat	€ 5.000	€ 5.000	€ -	€ -	€ -	€ -
6. Bijdrage afvalfonds	€ 922.780	€ 184.556	€ 184.556	€ 184.556	€ 184.556	€ 184.556
Totaal	€ 979.780	€ 198.556	€ 192.556	€ 195.556	€ 196.556	€ 196.556
BESTEDINGEN	<i>totaal</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
M4-1: beheervriendelijke OR	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
M4-2: voorkomen zwerfafval	€ 20.000	€ -	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M4-3: voorkomen bijplaatsingen	€ 25.000	€ -	€ 10.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M4-4: afvalbakkenplan	€ 210.000	€ 50.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
M4-5: voorkomen onkruid	€ 60.000	€ -	€ 5.000	€ 10.000	€ 20.000	€ 25.000
M4-6: voorkomen graffiti	€ 15.000	€ -	€ -	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M4-7: voorkomen wildplak	€ 15.000	€ -	€ -	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M4-8: verordeningen	€ 10.000	€ -	€ 5.000	€ 5.000	€ -	€ -
M5-1: meldingen	€ 30.000	€ -	€ -	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
M5-2: adoptanten	€ 6.000	€ -	€ -	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
M5-3: ambassadeurs	€ 6.000	€ -	€ -	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
M5-4: schoonmaakacties	€ 20.000	€ -	€ -	€ 10.000	€ 5.000	€ 5.000
M5-5: winkeliers en horeca	€ 10.000	€ -	€ -	€ 5.000	€ 3.000	€ 2.000
M6-1: beeldkwaliteit	€ 1.000	€ 1.000	€ -	€ -	€ -	€ -
M6-2: schouwen	€ 50.000	€ 20.000	€ 5.000	€ 10.000	€ 5.000	€ 10.000
M6-3: schoonbeleving	€ 60.000	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
M6-4: sturen op rapportages	€ 2.000	€ 2.000	€ -	€ -	€ -	€ -
M7-1: zichtbaar schoonmaken	€ 30.000	€ 10.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M7-2: zichtbaar schoon	€ 13.000	€ 5.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
M7-3: zichtbaar participeren	€ 13.000	€ 5.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
M8-1: nudges	€ 20.000	€ -	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
M8-2: educatie	€ 130.000	€ -	€ 40.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
M8-3: gedragsprogramma	€ 80.000	€ -	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Onverdeeld /onvoorzien	€ 153.780	€ 85.556	€ 38.556	€ 7.556	€ 15.556	€ 6.556
Totaal	€ 979.780	€ 198.556	€ 192.556	€ 195.556	€ 196.556	€ 196.556
Onder/overbesteding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

Toelichting bij begroting

1. Monitoring beeldkwaliteit wordt teruggebracht tot noodzakelijk minimum.
2. Als gevolg van het aanbrengen van verdichtingen op verhardingen en *gewildgroei*
3. Ervan uitgaande dat het verwijderen van kauwgom maar beperkt bijdraagt aan schoonbeleving.
4. Nederland Schoon heeft een beperkte bijdrage beschikbaar gesteld in advies-uren met betrekking tot zichtbaarheid.
5. Rijkswaterstaat heeft een beperkte bijdrage beschikbaar gesteld in advies-uren met betrekking tot het opstarten van het meten van de schoonbeleving.
6. Bijdrage afvalfonds bedraagt momenteel 1,16 euro per inwoner. Hierbij is geen rekening gehouden met groei inwonersaantal en de mogelijke toekomstige wijzigingen in het tarief.

M4-1. Wordt binnen de bestaande beschikbare budgetten gerealiseerd.

M4-2. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij andere initiatieven, zoals bij het duurzaamheidsprogramma.

M4-3. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij initiatieven vanuit SPA

M4-4. Voor het belangrijkste deel zijn de kosten al opgenomen in de gecontracteerde bedragen van het DDO.

M4-5. Jaarlijks worden voor het gereserveerde bedrag het maximaal aantal verhardingen verdicht.

M4-8. Bedrag gereserveerd voor eventueel benodigd extern juridisch advies.

M5-1. Alleen een beperkt aantal aanpassingen voor Schoon kunnen uit dit budget worden betaald.

M6-1. Kosten voor aanpassen methodiek.

M6-2. Kosten eerste jaar voor opleiden medewerkers.

M6-3. Onderzoekskosten door extern bureau.

M8-3. Kosten voor intensief programma zijn vele malen hoger. Gekozen wordt voor maximaal haalbaar programma met beschikbaar budget.

Onverdeeld/onvoorzien: resterend budget.

Dekking

De vergoeding van het afvalfonds vormt het leeuwendeel van de dekking. Deze vergoeding is vastgesteld voor de periode tot en met 2022. Daarna worden, zo is de verwachting, weer nieuwe afspraken gemaakt met de verpakkingbranche over de vergoedingen. Mogelijk zet de mogelijke wetgeving betreffende het statiegeld op kleine plastic flesjes en blikjes de onderhandelingen op scherp.

De vergoedingen van RWS en Nederland Schoon zijn mondeling toegezegd. Als deze komen te vervallen (wat niet de verwachting is) kunnen ze binnen de begroting worden opgevangen.

De rest van de dekking is conservatief ingeschat en valt alleen vrij als de doelen worden bereikt. Hier geldt: de kosten gaan voor de baten uit.

11. Bronnen

- Aanpak zwerfafval 2018, resultaten die behaald zijn in 2018, versie 1, februari 2019,
- Aanpak Zwerfafval 2018-2019, Plan voor een schoner Haarlem, versie 0.3, 6 juli 2018,
- Adviesrapport Onkruid op verharding, antwoorden op strategische vragen gemeente Haarlem, concept revisie 0.1, Anteagroup, 14 februari 2018,
- Afvalbakken in de openbare ruimte, Leidraad voor vormgeving, plaatsing, lediging en onderhoud, publicatie 209, Nederland Schoon, CROW, maart 2005,
- Beeldkwaliteit Openbare Ruimte, Haarlem Afval en Reiniging, kwartaalrapportages, Beheeraccent, 21 maart 2018/ 22 juni 2018/ 4 oktober 2018/ 13 december 2018,
- Benchmark Schoon, Haarlem peiljaar 2017 definitief, versie 15 november 2018,
- Boyan Slat supporten, Haarlems Dagblad, 8 augustus 2019,
- Domein Dienstverleningsovereenkomst, Domein Afval en Reiniging, kenmerk 2014295111-1, gemeente Haarlem, 19 december 2014,
- Haarlem wil paal en perk stellen aan de groei van toerisme, Haarlems Dagblad, 30 augustus 2019,
- Heel Haarlem schoon: initiatiefneemster Lisa Niehoff hoopt op vijftig opruimers van de stad, Haarlems Dagblad, 26 augustus 2019,
- Inventarisatie rapport, analyse zwerfafvalaanpak gemeente Haarlem, versie 0.5, 8 april 2018,
- Managementrapportage IBOR Haarlem (strategisch), periode Q2 april t/m juni 2019, Gemeente Haarlem, Spaarnelanden,
- Motie: Big Belly's met meer afval, VVD Haarlem, 2 juli 2019 (2019/568133),
- Motie Vreemd: Zwerfafval vrij, Actiepartij en PvdA, 14 juni 2018 (2018/345659),
- Plaatsingscriteria afvalbakken, voor een effectieve plaatsing van afvalbakken, Tynaarlo, Cyber adviseurs, 10 maart 2015,
- Plan van aanpak, minder rommel, meer wijk, SME Advies, 13 oktober 2017,
- Rapportage groen afvalbakken, Rotterdam, Bureau D&B, augustus 2016,
- Samenvatting project Den Haag Schone Pleinen, Bureau D&B, december 2018,
- Strategisch Plan Afvalbeheer, Haarlems grondstoffenbeleid 2016 – 2022, 12 april 2016,
- Stripstad Haarlem krijgt stripmuur, ontworpen door Thé Tjong-Khing, Haarlems Weekblad, 29 augustus 2019,
- Vermindering afvalbakken, PowerPoint, Zwolle, 2014,
- Verslag bijeenkomst “vergelijk financiën DDO-reiniging” door SPA-groep d.d. 19 juni 2018,
- Visie Schoon, op weg naar een schoner Haarlem, bijlage 1 bij Opinienota Visie op beleidsplan Schoon (2019/327372), Haarlem 24 mei 2019,
- Voorbij Bijplaatsingen, gedragsinterventies voor het effectief terugdringen van bijplaatsingen bij afvalcontainers, D&B, Tabula Rasa en IPR Normag in opdracht van Stichting Nederland Schoon en Agentschap NL, september 2010,
- Website Stadswerk072 via Nederland Schoon, <https://www.schoonopdekaart.nl/gemeente/alkmaar>
- Zwerfvuil op straat? App de gemeente, Amanda Verdonk, NRC 18 februari 2019.

Dit is een uitgave van gemeente Haarlem,
30 oktober 2019

Tekst: Diederik Starreveld (Bbor)

Tekeningen: Petra Meijssen

Postbus 511
2003 PB Haarlem
Tel. 14 023

haarlem.nl